

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2013. október

TOMPOS Kátya
BLASKÓ Péter
SZARVAS József
TÖRŐCSIK Mari

Schwajda 70

Bízni a szóban

Johanna a máglyán

A nézők felvilágosítása – Andrej Mogucsij • **Látomások lánc** – Vidnyánszky Attila a Johanna a máglyán rendezéséről • **Premier-galériák** – Vitéz lélek, Zűrzavaros éjszaka • **Nézőpontok** – Osztovits Ágnes, Lévai Balázs • **Portré** – A kérdező, aki most válaszol: Szarvas József • **Az én színházam** – Jelenits István • **Gasztró-színház** – Cserna-Szabó András: Evett-e Ibsen Pesten vadkacsát?

A nézők felvilágosítása

„A számomra elfogadható egyetlen színpadi valóságot így tudnám megfogalmazni: azok az emberek, akiket önök látnak és hallanak ott, semmiképp se láthatják vagy hallhatják önöket” – így gondolkodott a színházról Nabokov.

Ma én erről a „színpadi valóságról” ezt mondanám:

A színház – párbeszéd a színpadon álló és a nézőtérben ülő ember között.

A színház – kapcsolat, találkozás, az érzelmek pátosza, az akarat feszültsége.

A színház – ma (nem a dokumentarista, bármelyik) diktafonnal megy az emberek közé.

A színház – propaganda, egyenes beszéd, az egyszerű kérdésekre adott egyszerű válaszok szférája.

A színház – az utolsó nyilvános hely, ahol ki kell kapcsolni a mobiltelefont, és be kell kapcsolni a lelkünket.

A színház – nem kerülheti el a fájdalom jelenlétét.

A színház maga – a fájó pont.

Ha a néző azt kiáltja: „Adj választ, itt az én fájdalmam!”, de a színház nem hallja meg ezt a kiáltást, hanem csak tovább táncolja túlbonyolított táncait, akkor elfordul az igazságtól, hazudik. Akkor az valami más. Az nem színház. Vagy rátalálsz a fájó pontra és felnyitod a fekélyt, reménykedve a gyógyulásban, vagy elutasítod a felelősséget, megjátszva, mintha minden rendben volna, és kiosztod a nézőknek a „fájdalomcsillapító” show-műsort.

Manapság, a totális imitáció és hamisítás korszakában, a művészetben megnyilvánuló valódiság – a legritkább tulajdonság. A színház „mint olyan”, az a színház, amely valaha egyszerre volt katedra és tribün, egyre távolodik a párbeszédetől. A színházat a szórakozás, a fogasztás szférájába száműzték.

Így aztán a valódi színház ma – sokkal inkább, mint bármikor – etikai fogalom. A színház lemondhat az esztétikáról az etika kedvéért. Az etikusság – ez a valódi színház prioritása.

A szentpétervári BDT-nek (Bolsoj Dramatyicseskij Tyeatr) óriási múltja van, kezdete Alekszandr Blokig és Makszim Gorkijig nyúlik vissza, „aranykorát” Georgij Tovsztonogov alatt élte. Ez a színház genetikailag is magában hordozza azt a missziót és felelősséget, amit nézői, a közönség szellemi-lelki egészségéért érez. A nézők felvilágosítása – ez a SZÍNHÁZ legfontosabb feladata. A világon mindenhol. Szentpéterváron, de Budapesten, az Önök Nemzeti Színházában is.

A színháznak használnia kell a nézőtér „csöndjét”, és egyszerűen meg kell szólítani az embert.

ANDREJ MOGOCSEJ

a szentpétervári Bolsoj Dramatyicseskij Tyeatr igazgatója,
az Alekszandrinszkij Színház kísérleti stúdiószínházának vezetője

10 MEGFOGHATATLAN, MÉGIS LÉTEZIK

Mi vezeti Johannát? A hit. Könnyű ezt rávágni. De hogyan lehet ezt még tovább bontani, hiszen Johanna nem csupán lélek, hanem test is. Fájdalmat, kínokat él át. A kétségbeesés, amikor szembesül a ténnyel, hogy meg akarják ölni, felmérhetetlen... *(Tompos Kátya)*

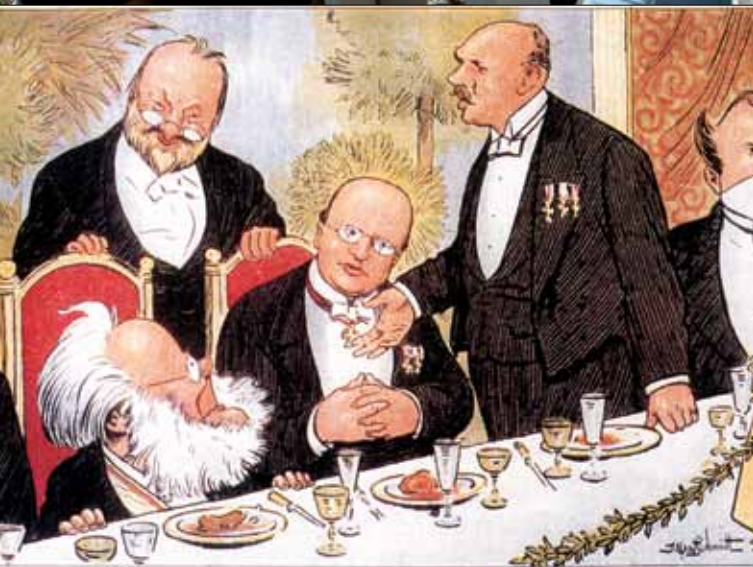
18 SZÍNHÁZ A RENGETEGBEN

Vidnyánszky a helyzethez választott színdarabot. Jobban mondván üzenetet. A Vitéz lélek nem csupán az évad első előadása, hanem egy új korszak nyitánya. Hitvallás és ars poetica, morális zászlóbontás az új Nemzeti Színházban. Jobbról-balról árgus szemek figyelik az új igazgatót, hogy ebben a súlyosan átpolitizált helyzetben mit tesz le először a színpadra. *(Lévai Balázs)*

34 TÖRŐCSIK MARI MONDJA

Nem tudták Schwajdának megbocsátani, hogy felépítette a Nemzetit. Mégpedig egy új miniszterelnök kérésére. Ma nem divat a tolerancia. Sokan emlegetik, de kevesen gyakorolják.

44 EVETT-E IBSEN PESTEN VADKACSÁT?

Ibsen tiszteletére a Nórát tűzte műsorára a Nemzeti Színház Márkus Emíliaival a főszerepben. Újházi Ede játszotta Rank doktor szerepét. Az ősz mester az előadás után így dicsérte a híres kakasleves feltalálóját: „Igaz örömet érzek, ha olyan gondolkodó, önálló, értelmes színésszel találkozom, mint amilyen Újházi.” *(Cserna-Szabó András)*

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja 2013. október

Ingyenes időszaki kiadvány
I. évfolyam, 2. szám

Főszerkesztő:

Konya István

Fotó:

Eöri Szabó Zsolt;
társulati portréfotók: Rózsa Erika

Kiadó:

Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:

Vidnyánszky Attila főigazgató

Arculat:

Kónya Ábel

Címlap:

Eperjes Károly a Zűrzavaros éjszaka című előadásban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Hátsó borító:

Scapin, a szemfényvesztő (fotó: Mihaela Marin)

Jegypénztár

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitva tartás:

hétköznap 10-18 óra, munkaszüneti és
ünnepnapokon 14-18 óra között, illetve az
előadások kezdetéig.

Jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitva tartás:

hétköznap 10-18 óra, szombaton és vasárnap
11-19 óra között.

www.nemzetiszinhas.hu

Nyomdai előkészítés:

Inform-Line Stúdió Kft.

Nyomda:

B32 Nyomda Kft.

Megjelenik 10 000 példányban.
Lapzártá: 2013. október 20.

12

20

27

33

40

47

Premier

Johanna a máglyán

- 7 Harmonikus szintézis
8 Látomások lánc // Vidnyánszky Attila
10 Megfoghatatlan, mégis létezik // Tompos Kátya
12 Titkok // Blaskó Péter
14 Sötétségben gyertyafény // Strausz Kálmán

Premier-galéria

- 16 Vitéz lélek

Nézőpont

- 18 Lévai Balázs: Színház a rengetegben
19 Osztovits Ágnes: Itt jelen vagyok

Premier-galéria

- 20 Zűrzavaros éjszaka

Előadásajánló

- 22 Fodrásznő | SÖR | Scapin, a szemfényvesztő | Három nővér | Agónia | Csoda | Karnyóné | A Gézagerek

Fókusz

- 33 Schwajda 70 // Törőcsik Mari, Márton Éva, Schwajda Gergő

Portré

- 40 A kérdező, aki most válaszol // Szarvas József

Gasztro-színház

- 44 Cserna-Szabó András: Evett-e Ibsen Pesten vadkacsát?

Az én színházam

- 47 Bízni a szóban // Jelenits István

Programajánló, hírek

- 50 Váltson bérletet!
52 Havi műsor – november

Folyóirat

- 57 Szenárióm – októberi ajánló

Könyvajánló

- 58 Fodrásznő | Az ember tragédiája (egy előadás születése színről színre) | A költői színház

Jeanne d'Arc (olajfestmény, 1450-1500, Centre Historique des Archives Nationales, Párizs)

Szent Johanna

Orleans-i Szűz, Jeanne d'Arc, La Pucelle (Domrèmy, 1413. jan. 6. – Rouen, 1431). Vértanú, Franciaország védőszentje. Champagne-ból bevándorolt, négy gyermekes, módos parasztcsalád gyermeke volt. Isteni hangok vezérelték tetteit. Nevéhez fűződik Orléans felmentése az angol megszállás alól, és VII. Károly megkoronázása Reimsben (1429). 1430-ban a burgundok, Anglia szövetségesei foglyul ejtették, sok pénzért eladták az angoloknak, és Rouenban boszorkányság és eretnokség vádjával elítélték, 1431-ben megégették. A százéves háború (1337–1453) végén már Franciaország megmentőjeként tisztelték. Perét felülvizsgálva 1456-ban ártatlannak nyilvánították. A 19. században francia nemzeti hős lett. 1909-ben boldoggá, 1920-ban szentté avatták. Ünnepe: május 30.

„Paul Claudel oratóriuma valójában azt a drámát idézi, mely Jeanne d'Arc szentté avatási perekor az egyház szívében lejátszódott. (...) Tudjuk, ebből az utolsó, az egyház szívében felidézett peréből Johanna a szentség fényében került ki, a botrány örök árnyékát borítva méltatlan bíraira. Claudel ihlete végig ide, az »isteni véna lüktetésére« figyel. Így sikerült csodálatos egyszerűséggel fölidéznie a sokrétű történetet anélkül, hogy magyarázkodnia kellett volna, vagy kompromisszumokat kötnie. Ellenkezőleg. A felszín hullámjátékát minél szabadabbra engedte, annál nyilvánvalóbbá vált a felszín alatt a mélység elemi vonulása és még mélyebb békéje, csendje.”

PILINSZKY JÁNOS, Új Ember, 1964. augusztus 16.

Paul Claudel és Arthur Honegger | forrás: A Bayerische Staatsoper programfüzete, 1984

Paul Claudel

Villeneuve-sur-Fère, 1868 – Párizs, 1955

Francia költő, drámaíró, diplomata, a katolikus megújulási mozgalom egyik vezető egyénisége. Külügyi szolgálatban dolgozott az USA-ban, Kínában, több európai országban, Brazíliában és Japánban. Gazdag életművéből magyarul is olvashatók versei, színpadi művei: A csere, Az angali üdvözlét, A selyempipő, Columbus Kristóf könyve, Jeanne d'Arc a máglyán.

Arthur Honegger

Le Havre, 1892 – Párizs, 1955

A svájci származású francia zeneszerző, a modern muzsika nagyvonalú, újító szellemű alkotója. A világhírt a Dávid király című oratórium hozta meg számára, alig harminc esztendőskorában. Az 1935-ben írt Jeanne d'Arc au Bucher című oratóriumhoz hasonlóan történelmi ihletésű a második világháború borzalmait megjelenítő II. szimfóniája is. Gazdag életművet hagyott hátra: írt 14 táncjátékot, 24 színpadi kísérőzenét és mintegy 40 filmzenét.

HARMONIKUS SZINTÉZIS

Ida Rubinstein orosz táncosnőtől és mecénástól ered a Johanna a máglyán oratórium ötlete, aki a zeneszerző Honeggernek Claudelt javasolta a szövegkönyv megírására. A költő először nemet mondott, azonban közvetlenül találkozásuk után, a vonaton különös látomást látott: „Hirtelen ellenállhatatlan löketként jelent meg előttem a darab koncepciója. Két, kötéllel összekötött kezét láttam, amely felemelkedik és keresztet vet. A darab ezzel megvolt, már csak meg kellett írnom, ami néhány nap kérdése volt csupán.” Claudel így vall műve szerkezetéről: „Egy élet megértéséhez éppúgy, ahogyan egy táj megértéséhez, ki kell választanunk egy nézőpontot, és mi lehetne erre megfelelőbb a csúcsonál. Johanna életének csúcsa a halála, a Rouen-i máglya.”

Arthur Honegger úgy tudott együtt alkotni Paul Claudellel, ahogyan arra mindig is vágyott. Még jóval találkozásuk előtt egy levelében ezt írta: „olyan teljességig jutó együttműködésről álmodom, amelynek során a költő zenészként gondolkodik, a zenész pedig költőként. Ily módon az egyesülésből születő mű nem egy sor hozzátétőleges ötlet és konszenzus véletlenszerű eredménye lesz, hanem egyetlen gondolat kétféle megközelítésének harmonikus szintézise.”

Amikor a mű 1935-ben elnyerte végleges formáját, Ida Rubinstein rögtön próbálni kezdett Claudel irányításával, aki a rendezés egy részét

magára vállalta, ám ez az előadás nem jött létre. Végül 1938-ban mutatták be a mű első zenekari változatát Svájcban, majd 1939-ben került sor a francia ősbemutatóra Orléans-ban. A sikert beárnyékolta, hogy a közönség egy része ellenséges indulatainak adott hangot a főszereplővel, Ida Rubinsteinnel szemben, mondván, hogy zsidó származású művész nem alakíthatja Franciaország keresztény hősnőjét.

Az első igazi színpadi változat bemutatására 1942-ben került sor Zürichben. A közönség és a kritika is lelkesen fogadta ezt a különös oratóriumot, amely összeköti a színpadi játékot az énekkel (az antik drámákból, illetve a középkori misztériumjátékokból merítve), míg a zenében a gregorián, a népi ének hatása és a modern jazz ritmikus elemei is felismerhetőek. Filmen 1954-ben mutatták be Ingrid Bergman főszereplésével. A legutóbbi idők francia színrevitele közül Claude Régy 1992-es rendezése emelkedik ki Isabelle Huppert-rel, a párizsi Bastille Operában. Magyarországon 1958-ban adták először a Johannát: az Erkel Színházban szcenírozott oratóriumként került színpadra Németh Antal rendezésében.

RIDEG ZSÓFIA

Tompos Kátya a Johanna a máglyán próbáján

LÁTOMÁSOK LÁNCA

Arthur Honegger – Paul Claudel:

Johanna a máglyán

drámai oratórium egy részben

Szent Johanna – TOMPOS KÁTYA / KISS EMMA e. h. ■ Szent Domokos – BLASKÓ PÉTER ■ Hordók anyja – UDVAROS DOROTTYA ■ Lisztes Molnár – BODROGI GYULA ■ Anya – NAGY MARI ■ Klerikus – BAKOS KISS GÁBOR ■ Nő – HUSZÁRIK KATA ■ Gyerek – NOVÁK MILÁN AMBRUS

Énekes szereplők: Porcus – KISS B. ATILLA / KÓBOR TAMÁS ■ a Szent Szűz – DENK VIKTÓRIA ■ Margit – BÁTORI ÉVA / HEITER MELINDA ■ Katalin – GÉMES KATALIN / BAKOS KORNÉLIA ■ Tenor – HAJDÚ ANDRÁS ■ Basszus – KRISTÓF ISTVÁN ■ Klerikus – DÉKÁN JENŐ

Közreműködők: MÁV Szimfonikus Zenekar // Budapesti Stúdió Kórus // Honvéd Férfikar // a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola gyermekkara // Bozsik Yvette Társulat

Vezényel: Kocsár Balázs, Strausz Kálmán

Koreográfus: Bozsik Yvette // Díszlet és jelmez: Olekszandr Bilozub // Maszk: Varga-Járó Ilona // Korrepetitor: Komlósi Zsuzsa // Dramaturg: Rideg Zsófia // Súlygó: Gróf Katalin // Ügyelő: Dobos Gábor, Géczy István // Rendezőasszisztens: Tüő Zsófia

Fordította: Raics István

Rendező: Vidnyánszky Attila

mikor? hol?

PREMIER: november 29., 19 óra – Nagyszínpad

„Maga Szent Mihály adta ezt a kardot kezembe, ezt a fényes, hatalmas kardot. Nem Gyűlölet a neve – úgy hívják: Szeretet”. A mű vége felé hangzik el Johanna szájából ez a mondat. Erről szól Honegger és Claudel műve, erről szól Johanna különös életútja Domrémy-től a Rouen-i máglyáig.

A szerzők zseniális megoldása, hogy Johanna életét nem időrendben – gyerekkorától a végkifejlet felé haladva – mutatják be; Johanna már a máglyán áll, és innen nézve visszafelé meséli el élete történetét. Felidézi a koncepció pers, amelyben máglyahalálra ítélték, és eljut a kezdetekig, amikor még kislány volt. Egyetlen hatalmas pillanat az egész mű: egyazon pontban ér Johanna a látomások által visszafelé elmondott élettörténetének az elejére, mint amikor fellobban a máglya. A kezdet és a vég, egy ember életének eleje és vége egyetlen – előadásnyi hosszúságú, másfél órnyi – drámai eseménybe sűrítve. Többek között ettől olyan lenyűgöző Claudel és Honegger műve.

Számomra most ez a máglya, amelyben Johanna elég, könyvekből van összehordva, és az európai kultúra szemünk előtt zajló pusztulását hivatott megidézni. Hatalmas könyvfalat rombol szét a tömeg, és ez

„... olyan előadásokat is műsorra tűzünk, amelyek arról szólnak, hogy „szeretem a hazámat”. Sokan értetlenül fogadták ezt a gondolatomat, mások gúnyolódtak rajta. A Johanna a máglyán válasz a kétkedőknek.”

Vidnyánszky Attila, Blaskó Péter a próbán

válík a lángok martalékvává. Johanna (az élet) meghatározó szimbólumaként is megjelenik ez a motívum: egy nagy könyvet látunk majd a színpadon, amelybe Johanna története íródik.

[hazaszeretet] Nemrég egy interjúban arról beszéltem, hogy a Nemzeti Színházban többek között olyan előadásokat is műsorra tűzünk, amelyek arról szólnak, hogy „szeretem a hazámat”. Sokan értetlenül fogadták ezt a gondolatomat, mások nevettek, gúnyolódtak rajta. A Johanna a máglyán válasz is a kétkedőknek. Claudel és Honegger – a katolikus költő és a protestáns zeneszerző – műve szól az áldozat és az árusítás, a hitbéli kétség és a tántoríthatatlanság kérdéséről, a szent fogalmáról – és arról, hogy Johanna mindennek felett szereti Istent és a hazáját.

Johanna maga a szimbólum: Franciaország. A haza. Franciaország német megszállása idején prologust írt az oratóriumhoz Claudel, amely így kezdődik: „Sötétség, sötétség, sötétség”. Az akkori üzenet nyilvánvaló: volt már ilyen sötétség országunkban, a százéves háború idején, de „jött egy lány, akit Johannának hívtak”, és ő kivezetett minket ebből.

[aktualizálás] A mű egyik fontos vonulata a politikai játszmák működésének a bemutatása. Hogy miként használja fel a hatalom, a politika az egyént saját céljaira, és miként dobja oda pribékjeinek, ha már nincsen rá szüksége. Rendkívül kényes kérdés, hogy mennyire legyünk „aktuálisak” a színházban. A darab egyik kulcsjelenetében, az úgynevezett kártyajátékban, a legfertelmesebb szereplők – a száz éves háború, a 15. századi Nyugat politikusi, uralkodók, hatalmasságok – egy cinkelt kártyával játszott partiban döntenek Johanna sorsáról. Ezek a partik mindig ugyanúgy zajlanak: aki veszít, az is nyer – ha nem most, majd a következő partiban. Claudelék konkrétan megnevezik a francia történelem akkori dicstelen szereplőit. Hogyan jön ez át ma? Hogyan tudok erről ma hitelesen beszélni egy mű által: ha „szimbolikus” maradok, vagy ha konkrét leszek? Az aktualizálás hatása erős és érthető, de nem „veszít-e” ezáltal a mű, amely mindig több az aktuálisnál? A próbafolyamat közben ezek a kérdések is foglalkoztatnak. Amikor ezek a sorok íródnak, még formálódnak a válaszok bennem, amire Önök ezt olvassák, már megszülettek a színpadi válaszaim. De

annyit elmondhatok, hogy Johanna sorsán keresztül egy kicsit mindig is Magyarországra asszociáltam.

[műfaji határátlépés] Sokan felteszik a kérdést: egy alapvetően prózai profilú színház repertoárjába, amelyen a Nemzeti Színházé, hogyan kerül egy oratórium. Két megközelítésből szeretnék erre a kérdésre válaszolni.

Célunk a színházi műfajok közötti határvonalak tudatos felszámolása. Így a szabad metaforák, az egyes művészeti kategóriáktól független, egyenrangú motívumok és gesztusok társulhatnak egymással, míg a sokat vitatott történet születik újjá a gondolat, a látvány és a zeneiség összhangjában. Claudel és Honegger alkotása nem csak zene – bár zeneműként, koncertként is előadható – hanem SZÍNHÁZ.

Másfelől régóta foglalkoztat és zavar, hogy verses vagy költői szövegek sokszor mennyire zenétlenül, „elprózásítva” kerülnek színpadra. Többször is kísérleteztem már azzal, hogy egy másik „rend” mentén szolgáltassak meg darabokat, előadásokat: a gondolatot és a zeneiséget összekapcsolva. A Johannában ez eleve benne van: egy költő és egy zeneszerző munkájának csodálatos szintézise. Itt megtaláltam mindazt, amit magam is próbáltam rendezéseimben megvalósítani: ahogy dialógust próbálok folytatni a zenével, ahogy egy-egy jelenetet úgy próbálok felépíteni, hogy abban különös viszonyrendszert képezzen a zene, a látvány, a mozdulat, a gesztus és a szó.

„A zenének változnia kell, egyenesnek, egyszerűnek és erőteljesnek kell lennie. A nép fütyül a technikára és a zenei rafinériákra. Ezt próbáltam megvalósítani a Johanna a máglyán-ban. Arra törekedtem, hogy eljussak az utca emberéig, de közben a zenész számára is érdekes maradjak” – mondta Honegger, a zeneszerző. Az ő partitúrája keretet ad, de nem korlátoz. Sőt, rengeteg szabadságot ad a rendezőnek. A Johanna nem dokumentumtörténet, hanem érzések, lüktetések sorozata, ami lehetőséget kínál arra, hogy továbbgondoljuk, dúsítsuk, még erőteljesebben bontsuk ki a történetet a látvány segítségével. Magával ragad minket alkotókat is ez a mű, mert sodró lendületű és vad látomásos lánc, szabad szárnyalás.

VIDNYÁNSZKY ATTILA
rendező

„Mindig sokfelé
irányuló figyelmet
követel a színpad,
ám ez most még
bonyolultabbá
válík.

Nagyzenekar,
operaénekesek,
színészek, a kórus
és a táncosok
mind együtt
alkotják meg azt
a bonyolult víziót,
amit Johanna
élete utolsó
pillanataiban,
a máglyán állva
végigél.”

MEGFOGHATATLAN, MÉGIS LÉTEZIK

Tompos Kátya – Johanna

A kottából beszélésről, a mű iránti bizalomról, a megfoghatatlan megjelenítéséről, a szó és a zene viszonyáról, egy szerep testéről és lelkéről – a Johanna a máglyán próbáinak szünetében vallott erről Tompos Kátya.

Musicalszakos voltam a Színművészetin, és az osztálytársaimmal el-tököltük, hogy ránk nem lesznek érvényesek a „zenés” sztereotípiák. Ránk ne legyintsenek, hogy persze, énekelni, táncolni tudnak, na de prózát mondani, csak azt ne! Sokat dolgoztunk azon, hogy erre rá-cá-foljunk. A Johannában énekelnem ugyan csak egy kicsit kell, mégis óriási hasznát veszem a zenés múltamnak.

Úgy kell ebben az előadásban prózát mondanom, mintha kottából beszélnek. Az ének mindig fennköltebben szól, aki énekel, magasab-ban rezgő lelkiállapotban van, míg a próza inkább olyan, mint amikor két lábbal állsz a földön. Most egyszerre kell a zene és a próza „tulajdon-ságai” között megtalálnom az utamat. Azt kutatom például a próbá-kon, hogy hol kell a zene, az ének felé emelnem a szöveget, és hol jobb azt a prózához hajlítanom. Nagyon érdekes megfigyelnem magamat a próbákon: mit hoz ki belőlem, hova juttat, mit erősít fel bennem a mö-göttem, alattam, felettem, mindenütt szóló hömpölygő hangfolyam, Honegger műve. A zene itt a legfőbb „rendező”, az lök és húz, az teremt teret, amiben léteznünk adatik szereplőként.

Mindig sokféle irányuló figyelmet követel a színpad, ám ez most még bonyolultabbá válik. Nagyzenekar, operaénekesek, színészek, a kórus és a táncosok mind együtt alkotják meg azt a bonyolult víziót, amit Johanna élete utolsó pillanataiban, a máglyán állva végigél. Egy-mástól függünk – száznál is több résztvevőn keresztül szólal meg az előadás.

Hatalmas bizalmat érzek az egész mű iránt. Bele tudok süppedni. A próbák során az a dolgom, hogy belelássak Johanna fejébe. Meg kell tanulnom az ő fejével gondolkodni. Elképzelem, hogy miként éreznék, cselekednék én az ő helyében. Ha kellő alázattal viszonyulok a mun-kához, a történethez, a műhöz, az segít. Egyszerre kell tudnom benne lenni Johanna lelkében és testében, ugyanakkor ki kell tudnom lépni

belőle, mintha mások szemével is figyelhetném magamat. A próbák során ez a ki-belépés jelenti az útkeresést.

Johanna személyiségének magva az ő szilárd meggyőződése. Vállalja a végső magányt, a halált is, hogy végigvihesse, amit meg kell tennie. Sok-szor látom, hogy emberek, akik előtt ott a kiszabott pálya, mégsem mer-nek nekivágni igazából az életnek. Johanna azonban bátor és tántorítha-tatlan. Egyre inkább sejti ő, hogy mi várja. Ennek a rémületnek a tudatát megérteni, megérezni nagyon nehéz. Mi vezeti őt? A hit. Könnyű ezt rá-vágni. De hogyan lehet ezt még tovább bontani, hiszen Johanna nem csu-pán lélek, hanem test is. Fájdalmat, kínokat él át. A kétségbeesés, amikor szembesül a ténnyel, hogy meg akarják ölni, felmérhetetlen. Talán nem is érti, kicsit még csodálkozik is, hogy miért akarja bárki az ő vérént ontani, holott azt is kívánhatná, hogy lélegezzen, mosolyogjon, pislogjon – éljen.

Az a hit, ami Johannát is eltölti, az egyes emberben születik meg, a lélek mélyén, mégis egyesül aztán sok ember által. Megfoghatatlan, mégis létezik. Ezt kell nekem és a társaimnak megmutatni, felmutatni, sugározni, hogy megrezdülhessen ez a történet a nézőkben. Olyan ez, mintha adnánk valamit, amitől a nézőben beindul a saját „probléma-megoldó gépezete”. Ilyenkor érzem, hogy mekkora felelősséget ró rám a munkám, ugyanakkor micsoda lehetőség is ez, hiszen valakiket jó irányba tudok lökni egy picit, hogy talán kicsit nagyobb biztonsággal indulhasson el azon az úton, ami ki van neki szabva...

Az utóbbi időkben megtapasztaltam a közönség felém áradó sze-retetét. Megformáltam szerepeket, amelyeken sokat dolgoztam, és szinte meglepetésszerűen ért az a rengeteg visszajelzés, hogy mennyi embernek okoztam örömet. Ezáltal, úgy érzem, sokkal többet kap-tam, mint amennyit adtam. Ez olyan „dumának” hangzik, de mond-jon bárki bármit, mégis így érzem. A Johanna is olyan szerep, amivel megint adhatok...

TITKOK

Blaskó Péter – Szent Domokos

A zenés és a prózai színházról, ezek szintéziséről, műfaji kötöttségekről és színészi szabadságról, az Isten művébe belekontárkodó művészlőről és a remény színházáról is mesélt Blaskó Péter a Johanna a máglyán próbáinak egyik szünetében.

Szinetár Miklós a Színművészeti Főiskolán, végzős évünkben megrendezte nekünk az Egy szerelem három éjszakáját, amiben Sándort, a szelíd költőt alakítottam és énekeltem is. Színészi pályám elején, Kecskeméten a La Mancha lovagjában Don Quijotét-Cervantest énekeltem, és az öcsém, Balázs volt Sancho. Aztán évtizedekig elkerült a zenés színház, mígnem az idén nyáron a Kőműves Kelemenben és az István, a királyban tértem vissza ehhez a műfajhoz. És most következik a Johanna a máglyán, amiben énekelnem ugyan nem kell, de prózai színészként is egy szigorúan szerkesztett zenemű részeként létezem a színpadon.

A Claudel által írt prózai szöveg tekinthető Honegger zeneművében egy külön szólamnak, s ha így nézem: szerepem egy partitúra szigorú szerkezetébe van „beszorítva”. Ám emellett a játék, az alakítás szabadságával tudok élni. Ez a kettősség – a zenemű, „szigora” és a színészi szabadság – adódik magából a műből és a rendezői elképzelésből is. Hiszen Vidnyánszky Attila nem pusztán a zeneművet viszi színre, hanem egy összetett, sokrétű színházi előadást hoz létre, amiben a zene, a mozgás, a szöveg, a látvány mind fontos „szereplő”. Talán nem túlzás azt állítani, hogy – kivált a Nemzeti színpadán – műfajteremtő produkció a Johanna. Se nem oratórium, se nem opera, se nem prózai színház. Hanem ez mind együtt. Látványos és hatásos, értelmre és érzelmre együttesen ható, erős, „ütős” előadás.

Johanna sorsa – Shaw drámájában, Claudel és Honegger művében is – arról az erős hitről szól, amiről azt mondjuk: hegyeket mozdít. Egy apró gyereklány hite ez, aki királyt koronáz, csatákat nyer, s így a politi-

„Én nem szeretem azt a színházat, ami az embert aljas, mocskos, szánalmas voltában ábrázolja – és ott is hagyja, lent, a mélyben. Az én színészi és emberi hitem, hogy az embert a világ és önön sorsa magasában is megmutassuk.”

kai játszmák részesévé és áldozatává válik! A környezete eleinte bolondériának véli cselekedeteit, ellenségei boszorkányságnak bélyegezik tetteit. Mindennek a titka a hit.

Teológiai fejtegetésekre nem vállalkozom, de arról szívesen beszélek, hogy a hit mennyire fontos a színész számára. A színész ugyanis belekontárkodik a teremtésbe. Hiszen amikor szerepet próbál és alakít, maga is teremt. Nem túlzás azt mondanom, hogy ilyenkor a teremtés titkához próbálunk közel férkőzni a magunk sűrű, egérnyi létéből kiindulva. A színész – profán megfogalmazásban – azért imádkozik, hogy sikerüljön neki egy kis részt ellesni a teremtésből. Felmerül a kérdés: hogyan születik meg a figura „valósága”? Mi által tudom magamból elővarázsolni mindazt, amitől a szerep megtestesül a színpadon? Én arra a következtetésre jutottam, hogy nem pusztán arról van szó: gondolkodom valamit, kapok hozzá instrukciókat, és mindez a fantáziám, a tehetségem által létrejön. Ennél azért bonyolultabb ez a folyamat! Valahol itt bujkál a metafizika, ami sokszor láthatatlan csatornákon keresztül működtet engem. Az embert, a művészt.

Az általam most ellesendő rész a teremtésből: Szent Domokos szerepe. Ő az, aki megérzi Johannában a különlegeset, a kiválasztottat. De talán azt, hogy Johannából maga Isten szól, nem érti. Attól inkább megijed. Szeretné megmenteni Johannát, de – és ennek hangsúlyai a próbák során dőlnek el – végül nem teszi meg. Miért? Nem elég bátor és határozott? Ő is félti az életét, hiszen látja, milyen könnyedén ítélt máglyahalálra bárkit a hatalom? Nem akar, nem mer szembeszegülni az egyházi feljebbvalóival? Egyszerű pap ő, aki követi a szeretet paran-

csát, de nem olyan nagy formátumú, nem kiválasztott, mint Johanna, akinek egyedül kell végigmennie az úton.

Az út tele van drámai konfliktussal. Ez az út a szeretet, a hazaszeretet útja. Egy ember sorsa, aki kitart hite mellett, és ezért máglyahalált szenved. Én nem szeretem azt a színházat, ami az embert aljas, mocskos, szánalmas voltában ábrázolja – és ott is hagyja, lent, a mélyben. Az én színészi és emberi hitem, hogy az embert a világ és önön sorsa magasában is megmutassuk. Mindig van út a mélyből a magasba, de legalábbis mindig van remény – ha csak halovány is, de van –, hogy keresni, akarni lehessen. Ha mi, színészek jól tesszük a dolgunk, a nézőket eljuttatjuk a katarzisig. A néző is tudja, hogy az élet szörnyű, kegyetlen, tele van mocsokkal – de mit kap tőlünk, milyen gondolatokkal indul haza? Depresszióról, kilátástalanságról adjunk hírt neki? Én határozottan azt gondolom, hogy a színház reményt ad. Lehet ezen gúnyolódni! Cikizzük ki akkor Latinovits Zoltán gondolatát is, aki a szeretet színházáról beszélt?! Miért is kellene a színházból száműzni a szeretetet, a hazaszeretetet, a reményt és a hitet! Erről szól a világ és a magyar drámairodalom megannyi gyönyörű és máig érvényesen megszólaltatható műve. Ilyen a Vitéz lélek, Tamási darabja, és ilyen a Johanna a máglyán is...

Tompos Kátya és Blaskó Péter gondolatait lejegyezte:
KORNYA ISTVÁN

SÖTÉTSÉGBEN GYERTYAFÉNY

Strausz Kálmán karmester

Nagy Mari...

... és Udvaros Dorottya a próbán

Egy oratórium blattolásáról, egy „nemszeretem” alkotás megkedveléséről, a hiányérzetről és egy több évtizedes álom megvalósulásáról, a zenei szenzációról és a hitről, valamint a csalogány dalának üzenetéről is mesél Strausz Kálmán, a Johanna a máglyán produkció zenei vezetője és az előadás egyik karmestere.

Zeneakadémista koromban a szolfézs órák utolsó húsz perce mindig arról szólt, hogy a professzor asszony, Szőnyi Erzsébet elővett egy-egy általunk nem ismert művet, letelepedett a zongorához, nekünk pedig le kellett blattolnunk, amit játszott. Egyik alkalommal Honegger Johanna a máglyán művére került sor. Meg kell mondanom, akkor még nagyon nem tetszett. Szokatlan volt ez a zenei nyelv, ám mivel két hónapon át foglalkoztunk vele, egyre jobban megszerettem. Gyakorlatilag azóta – lassan négy évtizede – foglalkoztat: nemcsak a zene, hanem Jeanne d'Arc története, és ahogyan azt Claudel megírta.

A nyolcvanas években mint énektanár minden évfolyamon tanítottam a Johannát. Mikor aztán Debrecenbe kerültem a Kodály Kórus élére, sikerült meggyőzőnöm a Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny szervezőit, hogy mutassuk be a Johannát, méghozzá dramatikus változatában, nem csak oratóriumként. Az előadást Pinczés István rendezte, a város sportcsarnokában háromezren látták, de a befejezésével kapcsolatban maradt bennem hiányérzet, és ez nem hagyott nyugodni. Hosszú évek múltán, pár éve felhívtam Vidnyánszky Attilát, hátha lát fantáziát egy új színházi előadás létrehozásában. Azt gondoltam, legyen ebből egy egyszeri produkció az Erkel Színházban vagy a Müpában. Találkoztunk Attilával, odaadtam neki a lemezt, és rá egy napra azzal hívott fel, hogy mivel ez a 20. század egyik legnagyobb darabja, ő ezt mindenképp bemutatja, méghozzá a Nemzetiben, és nem egyszer, hanem sorozatban. Évtizedes álomom valósul meg, hogy végre kompromisszumok nélkül kerül színre a Johanna...

Nemigen tudok példát a zeneirodalomban arra a harmonikus együttműködésre, amely a Johanna zeneszerzője és szövegírója között

megvalósult. Verdi is, Puccini is híres költőkkel dolgozott, de náluk az történt, ami általában: van egy költő, aki librettót ír, és a zeneszerző megmondja, hogy az elkészült zenéhez hogyan kellene tömöríteni, alakítani a szöveget. A Johanna esetében másról volt szó. Annyira egy hullámhosszon „működtek”, hogy amikor Claudel még nem készült el egy szövegrésszel, és Honegger előre megírta a zenét, a muzsika és a szöveg minimális változtatásokkal passzolt egymáshoz. Külön érdekes, hogy Claudel, a nagy francia katolikus költő minden konfliktus nélkül tudott együtt alkotni Honeggerrel, a svájci származású protestáns zeneszerzővel.

Az eltelt évtizedek alatt talán én is bölcsőbb lettem annyival, hogy már nem is a zenei szenzáció a legfontosabb számomra, hanem a műből, a történetből áradó hit. Ennek számos példája idézhető, de én az utolsó mondatot, az utolsó pici zenei momentumot emelem ki. Nem más ez, mint a csalogány dala, amiről a szövegben Jeanne a gyerekkorába érve mesél. Furcsán fejeződik be ez a szakasz, mert a dúrban induló dallam mollban ér véget. Mondhatnám ezt hatásvadásznak is, de Honegger ezzel finoman jelez és mesél: íme, elmondtam nektek egy történetet, amely a teljes reménytelenséggel kezdődött, és a csalogány dalával végződik. Ha ezt szavakra kellene fordítanom, azt mondanám: a legnagyobb sötétségben is gyűlhat egy parányi gyertyafény, jöhet egy gyermeki lélek, egy leány, aki kivezeti népet (vagy akár az egész emberiséget) a reménytelenségből.

Lejegyezte: RIDEG ZSÓFIA
a próbafotókat készítette: EÖRI SZABÓ ZSOLT

Martinovics Dorina, Trill Zsolt

Trill Zsolt, Horváth Lajos Ottó

Varga József, Újvári Zoltán

Tamási Áron

Vitéz lélek

komoly játék három felvonásban

Balla Péter – TRILL ZSOLT ■ Lázár – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Ambrus – MÉCS KÁROLY m. v. ■ Boróka – MARTINOVICS DORINA ■ Nikita – REVICZKY GÁBOR ■ Sári – NAGY ANNA m. v. ■ Kristóf – TÓTH LÁSZLÓ ■ Rozáli – TENKI RÉKA ■ Panna – TÓTH AUGUSZTA ■ Csorba – VARGA JÓZSEF ■ Büllent – ÚJVÁRI ZOLTÁN ■ Gyerekek: Bányi Domonkos József, Szabó Péter, Török Elek

Hangfelvételtől közreműködő zenészek: Pál István (hegedű), Kiss Gy. László (tárogató, klarinét), Réman Zoltán (szoprán és alt szaxofon), Bognár András (ütőgardon), Horváth Balázs (nagybőgő), Csergő Domokos (dobok, ütőhangszerek), Könczei Árpád (zongora, elektromos orgona)

Zeneszerző: Könczei Árpád // Diszlettervező: Oleksandr Bilozub // Jelmeztervező: Balla Ildikó // Dramaturg: Szász Zsolt // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: Vidnyánszky Attila

premier: szeptember 27. – Nagyszínpad

PREMIER-galéria • Vitéz lélek

„A Vitéz lélek az újrakezdés darabja. Keresve sem találhatnánk a világirodalomban még egy olyan szerzőt és darabot, amely most jobban illene hozzánk, az újrainduló Nemzetihez, mint Tamási Áron és a Vitéz lélek. Leginkább a derű miatt, ahogyan ez a történet megszólal.

Lehet, hogy az ő drámai életművében vannak a Vitéz léleknél erőteljesebb, a színpadi karakterformálás szempontjából érettebb, ha tetszik, drámaibb alkotások, de bizakodóbb aligha. Finom, tiszta, áttetsző, tülszerű előadás született. Tamási darabjának lelkiségét érzékeltetjük még akkor is, ha ez ma már talán távolinak tűnik. Úgy gondolom ugyanis, hogy a lelkiség szférája hiányként, vágyott módon nagyon is jelen van az életünkben.”

Vidnyánszky Attila, rendező

Mécs Károly

Reviczky Gábor, Nagy Anna

Tóth László, Tenki Réka

Tóth Augusztina, Horváth Lajos Ottó

„Vidnyánszkyra sem vár kis feladat:
színházat, társulatot kell teremtenie
a Nemzeti falai között. Ha az égiek és
a földiek is úgy akarják.”

Színház a rengetegben

Trill Zsolt elmélyülten hántolja egy kivágott fa törzset a színpad előterében. Nekiveselkedik, kitartóan nyúzza a fát, munkája nyomán lassan tűnik elő a sötét kéreg alatti világos anyag. Ház lesz ebből, mindenki meglátja, kérdés, mikorra áll majd a friss gerendákból ácsolt szerkezet. Nem csupán a Vitéz lélek alapkérdése ez, hanem az új direktor vezette Nemzeti Színházé is.

Vidnyánszky a helyzethez választott színdarabot. Jobban mondva üzenetet. A Vitéz lélek nem csupán az évad első előadása, hanem egy új korszak nyitánya. Hitvallás és ars poetica, morális zászlóbontás az új Nemzeti Színházban. Jobbról-balról árgus szemek figyelik az új igazgatót, hogy ebben a súlyosan átpolitizált helyzetben, mit tesz le először a színpadra.

Láthatóan a gondolatot helyezte Vidnyánszky rendezése középpontjába, ennek próbál mindent alárendelni. Leginkább a gondolatot közvetítő Tamási Áron színdarabot, amely paradox módon sok helyen a rendezői akarat ellen játszik. Leginkább azzal, hogy messze nem ez a legjobb drámája az erdélyi mesternek. A Vitéz lélek szereplői hol egy La Fontaine mese, hol egy commedia dell'arte darab, hol pedig egy Paolo Coelho regény figuráira emlékeztetnek. A főszereplő Balla Péterrel kívül szinte mindenki egy-két árnyalatból kikevert plasztikus alak, inkább személyiség típusokat vagy jellegzetes karaktereket személyesítenek meg. Ahogy jellegzetes történelmi helyzet lehetett az első világháború után a 'gépesíteni vagy nem gépesíteni' kérdése a magyar mezőgazdaságban. Ebben a szituációban egy számár segítségével újrakezdeni az életet legalább olyan tüskét jelenthetett a köröm alatt a helyi közösségnek, mint egy miért kérdésre azt válaszolni: Istent érzem magamban. A figurák elnagyoltsága mellett a történet is meg-megbicsaklik: Hogy lehetne igaz ember, aki elrabolja más leányát, még ha gyötrődik is miatta (annyira azért nem, hogy bele ne szeressen), az se kellőképpen megindokolt, főhősünk miért dönt először a szép hozománnyal bíró pszeudomennnyasszony mellett, a szegény és problémás hús-vér lány helyett, valamint a központi szimbólumként szolgáló számár eltűnése-megkerülése se teljesen világos a történetben.

Vidnyánszky éppen ezért látványosan az újrakezdésre, az építkezésre koncentrált ebben az előadásban. Mintha azt is mondaná: ne zavarjatok, most semmi más nem érdekel, csak hogy elkezdjük végre. Rakjuk le az alapkövet, építsük fel a házat, húzzuk fel a keresztet a gerendára, aztán fújjunk egyet. Első rendezéséből jól látható, sok munka vár még rá.

Leginkább a társulatépítés terén. Csapatát összeverbuválta, sok színészt megtartott a régi csapatból, sokak pedig hívó szavára csatlakoztak. Viszont a társulatépítés macerás munka, az akarat magában kevés hozzá: izgalmas feladatok, közös célok, komoly kihívásokat megfogalmazó rendezők, egyfelé húzó szándékok, kisebb-nagyobb bukások és sikerek, nem kevés kémia és jó adag szerencse kell hozzá. Alföldinek sikerült egységes szellemiségű, egységes játéktípusú társulatot összehoznia, igaz, beletellett pár évadba. Vidnyánszkyra sem lesz ezzel kevesebb munkája. A Vitéz lélekben ugyanis még nem láthatunk homogén színészi munkát. Mindenki máshonnan jön, mindenki azt mutatja, ami éppen van. Trill Zsolt Vidnyánszky védjegye, a mai magyar színjátszás kiemelkedő tehetsége, koncentrált játékkal próbálja árnyalni Balla Péter figuráját, de a dráma gyengeségeit ő sem tudja ellensúlyozni. Nem rajta múlik, hogy nem emelkedik meg az előadás. Viszont a többiek nagyon eltérő színeket és ízeket hoznak. Míg Reviczky Gábor – a Vígyszínházról jól ismert stílusával – magabiztosan alakítja a felesége kárára viccelődő székeleyt, addig nehéz elképzelni, hogy Nagy Anna ennek az öregnek a felesége, annyira más nyelven beszélnek, annyira más stílusban játszanak. Mécs Károly már kisugárzásában, beszédmódjában olyan finom és elegáns, hogy nehéz benne a megtört székeleyt gazdát látni. Tóth Augusztina aprólékos mozdulatokkal, sok ötlettel épít fel egy kissé groteszk, vénlányos karaktert, csak éppen játékmódja nem kerül semmilyen viszonyba a többiekével, remek alakítás egy másik előadásból. Horváth Lajos Ottó (egyik kedvenc színészem) intenzív belső gyötrődése a figura morális ellentmondásai miatt nem igazán érint meg, csapkodhatja baltáját napestig, nem érzem társaival egységben játszónak. Balla Péter két földi szerelmét alakító Martinovics Dorina és Tenki Réka mozog leginkább Trill figurájával azonos regiszterben, nem véletlen, hogy közös jeleneteik adják az előadás leghitelesebb pillanatait.

Millióteremtésben most is erős Vidnyánszky: Oleksandr Bilozub színpadi tere a fák és gerendák instabil rengetegével egyszerre költői és valóságos, míg Könczei Árpád finom, dzsesszmotívumokat megcsillanató zenéje szépen köti össze az egyes jeleneteket.

A Vitéz lélekben nem Ábel, hanem Balla Péter bolyong a rengetegben, hogy új házat, hazát, nemzetet teremtsen. Ég és a föld simul össze mesészerű történetben. Vidnyánszkyra sem vár kis feladat: színházat, társulatot kell teremtenie a Nemzeti falai között. Ha az égiek és a földiek is úgy akarják.

Osztovits Ágnes

„Vidnyánszky Attila minden előadásában
alapkérdéseket kíván tisztázni:
mi végre vagyunk a világon, miként
tudunk teljes életet élni...”

Itt jelen vagyunk

Az ember tragédiája utolsó jelenetében az Úr nemcsak leereszkedik templomtorony-magas pulpitusáról, hanem leveszi glóriáját és hosszú, hófehér ruháját, hogy együtt munkálkodjon teremtményeivel, a végső kétségbeesésből ocsúdó Ádámmal és Évával. A két évvel ezelőtt Vidnyánszky Attila által rendezett szegedi előadás színpadképi ötletparádájában a köztünk járó Isten képe egynek látszott a sok eredeti megoldásból, a gondolat mégis sokáig kísértett. Ha megtaláljuk életünk értelmét, ha tagadásra, kétkedésre mindig kész, lázas elménk megnyugszik, ha küzdve küzdünk és bízva bízunk, már nem kell magasra emelni a tekintetünket, már csak körül kell néznünk szerény világunkban? Igaza van Babitsnak, hogy „nem annak kell az imádság, ki Istent megtalálta már”?

A Vitéz lélek friss bemutatója két évvel ezelőtti dilemmánkra is választ ad. Még akkor is, ha nem illendő összevetni Madách főművét Tamási Áron igencsak elnagyolt színpadi példázatával. Ám amikor először felhangzik a 16. századi gregorián ének a Vitéz lélekben, már tudjuk: az Úr, aki a Tragédia végén leereszkedett hozzánk, mint azt székelynépének mondja: itt is „jelen vagyunk”. Még nem mindenki látja, még nem mindenki hallja, s főként nem mindenki érti meg szándékait, de hírt ad magáról. Hét év keserű távollét, front és hadifogság után visszaküldi falujába emberét, Balla Pétert, hogy példát adjon: tisztességgel, becsülettel lehet a semmiből új életet teremteni. Két kezünk munkájával és egy kereszttel megjelölt számmal. Persze a falu már nem emlékszik a betlehemi kisdedet menekítő, később Jeruzsálemben diadalmasan bevonuló megszentelt állatra, neki a számár a szegénység és igénytelenség csúf megtestesítője.

Balla Péternek el kell tehát fogadtatnia a szamarat az előjárókkal, a csúfolódó gyerekekkel, egykori kedvesével, akinek párja már modern cséplőgéppel teremt gazdagságot. Péter nem alkuszik, és a példaadó, szorgalmas munka meghozza gyümölcsét. Az istenes embert tisztelni kezdik. Azt azonban nehéz megérteniük, miért fogad a szívébe az esengő, tizenhét éve gyászoló apa kérésére egy halott lánykát feleségnek. A részvét, az emberbaráti szeretet felemelő ugyan, de a tovább lépéshez kevés. És itt jön az isteni beavatkozás: a szívjóságból feleségül vett halott lányról kiderül, hogy nem halt meg. Ő az a Balla Pétert elbűvölő teremtes, akit egykori elrablója ma is fogva tart, s aki egészséges ösztöneivel felismeri, hogy nevelőapja csapdát állított neki. Nincs hát akadály, hogy a szépséges, okos Boróka és Balla Péter életre szóló szövetséget, házasságot kössön. A test és a lélek egyesült a köztünk járó Isten irgalmából. A nász

az ő műve, jelenlétének ajándéka. Nem véletlenül zeng a záró képben fortissimóban az ismerős dallam: „Itt jelen vagyunk az Istennek fia, itt jelen vagyunk feláldozott bárány”.

Vidnyánszky Attila minden előadásában alapkérdéseket kíván tisztázni: mi végre vagyunk a világon, miként tudunk teljes életet élni, hogyan teremthetünk harmóniát magunk körül, megbékélhetünk-e a jelenvalóval, képesek vagyunk-e túllépni önös érdekeinken, van-e gyógyír szívünk és lelkünk nyugtalanságára, felelősek vagyunk-e a ránk bízott vagy mellénk rendelt közösségért? A válaszokat egy-egy katartikus erejű előadásban fogalmazza meg, ahol a pusztán látvány, a mindig hangsúlyos zene, a minden apró részletében kidolgozott mozgás, a szereplők pontos, árnyalt játéka egyforma súllyal esik a latba.

A tehetség ismérve, hogy ki milyen munkatársakat választ, ki kivétel szeret dolgozni. A Vitéz lélek díszlettervezője, Oleksandr Bilozub, Vidnyánszky állandó munkatársa úgy álmodik meg látványnak is pazar, jól bejátszható színpadi tereket, hogy azok mindig alázatosan szolgálják a rendezői elképzeléseket. Ezúttal az üszkös, majd éltre kelt gerendákkal játszik szemet és elmét bűvölően. Balla Ildikó jelmeztervező gondosan ügyel arra, ne afféle alnépi székely keservest idézzenek meg a szereplők ruhái, a népi motívumok csupán jelzések nála.

Az előadás végső sikere a színészekben múlik, képesek-e életet lehelni a rendezői koncepcióba, be tudják-e játszani a díszlettervező által megálmodott teret, magukénak érzik-e a rájuk aggatott gúnyákat? Vidnyánszky beregszászi, majd debreceni társulata csodákra volt képes. Szinte a szemünk előtt nőtt fel a legnagyobbak közé Trill Zsolt, aki a hátán viszi a mostani előadást is. Úgy tűnik, mindent el tud játszani, hideg, cinikus entellektüelt, vérbeli komédiást és Tamási Áron-i prédikátort. Itt is nagyszerű, mint mindig, ezért nem ő az igazi meglepetés, hanem a Borókát alakító Martinovics Dorina, akinek minden rezdülése hiteles. Szépségébe, gyönyörű beszédébe nemcsak Balla Péter szeret bele, hanem a közönség is.

A Vidnyánszky-féle új nemzeti társulat és a vendégművészek egytől egyig jelesen vizsgáztak alázattal, összjátékból. Irdatlan nehéz feladatot oldottak meg. Kíváncsian várjuk a folytatást.

Eperjes Károly

Kristán Attila

Ion Luca Caragiale

Zúrzavaros éjszaka

komédia egy részben

Dumitrache – EPERJES KÁROLY ■ Nae Ipingescu – SINKÓ LÁSZLÓ
Chiriac – KRISTÁN ATTILA ■ Spiridon – RÁCZ JÓZSEF
Rică Venturiano – SCHNELL ÁDÁM ■ Veta – BÁSTI JULI
Zița – SÖPTEI ANDREA

Zenészek: Gáspár Álmos, Farkas Rózsa és Horváth Károly
Díszlet- és jelmez: Cristina Milea // Zene: Horváth Károly

Fordító: Seprődi Kiss Attila

Rendező: Szabó K. István

premier: október 19. – Gobbi Hilda Színpad

Rácz József, Söptei Andrea

Sinkó László

PREMIER-galéria • Zűrzavaros éjszaka

Rácz József, Schnell Ádám

Vidám történet a felkapaszkodottságról. Itt mindenki egy fejjel magasabbnak szeretne látszani, miközben a nagy nyújtózkodás közepette kivillan a lyukas zokni. Szatíra ez a javából, tele remek jellemrajzokkal. Figyelmünket lekötí a családi háromszög zűrzavara, amelyben a megcsalt férj a nyilvánvaló tények ellenére vakon megbízik házi bizalmasában, aki szemrebbenés nélkül fölszarvazza. A háttérben egy sebtében összeeszkábált társadalmi rend körvonalait látjuk (Caragiale a 19. századi román polgárság születésének pillanatát vette górcső alá). Ám nemcsak a sajátosan balkáni világra ismerhetünk rá, amelyet a korrupció, a protekció, a visszaélések hálózata ural, hanem bizony saját közép-európai viszonyainkra is. A korrajz a maga időtlenségével csupán a háttér. Az előtérben az emberi hiúság karneválja tombol.

Szabó K. István, rendező

Básti Juli

A woman with dark hair, wearing a black dress and a clear plastic raincoat, is shown in a close-up shot. She has her eyes closed and is crying, with water dripping from her face. She is holding a large, green watermelon with both hands. The background is blurred, suggesting an outdoor setting.

REPERTOÁR – ÚJRAGONDOLVA

Neves fesztiválokat megjárt és díjazott előadások, az elmúlt évek számos fontos produkciója gazdagítja a Nemzeti Színház új repertoárját a 2013/2014-es évadban. Rendszeresen láthatók a beregszászi Illyés Gyula Nemzeti Színház előadásai mellett más társulatok vendégjátékai, és az angol nyelvű SÖR is.

Szűcs Nelli a Fodrásznőben | fotó: Máthé András

Szűcs Nelli, Trill Zsolt, Kristán Attila, Tóth László | fotó: Máthé András

FODRÁSZNŐ

Hazai és nemzetközi fesztiválsikerek után először a Nemzeti Színházban

„Mosolygunk, mert nincs nő, aki ne ismerné fel magában a fodrásznőt, akinek csak a kedvétől függ, hogy aznap éppen harmincnak néz ki, vagy úgy, mint aki rég elmúlt már negyven. Nem idegen tőlünk az sem, hogy Irinát is többnyire olyanokkal hozta eddig össze a sors, mint első férje, a részeges művész Nyikolaj (Trill Zsolt), az öt szeretőnek kívánó középszerű, középkorú nős férfi Alekszej Nyikolajevics (Tóth László), az odaadó, de esetlen Viktor (szintén Trill Zsolt), vagy az Irina érzelmeit csak kihasználni akaró Jevgenyij (Kristán Attila). Sok, hozzá hasonló cipőben járó nővel ellentétben, azonban Irina rendíthetetlenül hisz a szerelemben, történjen vele bármi. (És valóban, ami rossz csak történhet, az meg is esik vele.) Irina viszont nem fél világgá kiabálni érzéseit, mellyel mindenkit felpezsdít maga körül, nem csoda, hogy a darab összes férfi jele beleszeret (a nézővel együtt) a nő őszinteségébe és életvidámságába...” – írta Váró Kata Anna a Fodrásznőről a Kritikában.

– A boldogság után vágyódó nő sorsának egyetemes problémáit gogoli groteszkséggel ábrázolja Medvegyev drámai szövege

– mondja Kozma András, a Fodrásznő fordítója és az előadás dramaturgja. – A derűbe és szeretetbe csomagolt fájdalom a rendező, Viktor Rizsakov színházi nyelvének egyik jól felismerhető sajátossága. Az emberi vágyak és a rideg valóság között feszülő ellentmondást emeli költői szintű látomássá az előadás, amely minden korosztály érzékeny rétegét képes megszólítani, részvételre és életének újragondolására készíteni.

Az előadás rendezője a kortárs orosz színházi élet egyik emblematikus figurája, a „Kiszlorod” (Oxigén) elnevezésű színházi mozgalom elindítója, a színházi pedagógusként is ismert Viktor Rizsakov, aki Moszkva egyik legendás intézményében, a Csehov nevét viselő Művészszínházban dolgozik, tanít. A 2013/2014-es évad végén Gorkij Éjjeli menedékhelyét állítja majd színre a Nemzeti Színházban.

A Fodrásznő nyerte 2010-ben a POSZT legjobb előadásának díját, a címszereplő Szűcs Nelinek pedig a legjobb női alakításért járó elismerést ítélte oda a Maszk Színészege-

sület. A produkció vendégszerepelt Sepsiszentgyörgyön a REFLEX Nemzetközi Színházi Biennálén, Minszkben a Panorama Fesztiválon és az oroszországi Jaroszlavl Volkov Fesztiválján, 2013 szeptemberében a kijevi GogolFesten. A Fodrásznő látható volt már többek között a Szentendrei Művészetalomban, a veszprémi Pannon Várszínházban, a Gyulai Várszínházban, Sóstón, a Szegedi Nemzeti Színházban, Kapolcson, a tatabányai Jászai Mari Színházban, Kőszegen, Szarvason, az Ördögkatlanban, Szatmárnémetiben és Nagyváradon...

Szergej Medvegyev

Fodrásznő

Szereplők: Szűcs Nelli, Trill Zsolt, Tóth László, Kristán Attila

Díszlet és jelmez: Viktor Rizsakov // Fordító és dramaturg: Kozma András

Rendező: Viktor Rizsakov

mikor? hol?

november 4., 5., 6. – 19 óra
Nagyszínpad

Andrew Hefler és Matt Devere | fotó: Sándor Katalin

SÖR

Avagy: Shakespeare Összes Rövidítve angol nyelven – kezdőknek is

A fergeteges komédiákat kedvelőknek ajánljuk a Madhouse Theatre Company angol nyelvű előadását, amelyben három színész tesz kísérletet arra, hogy Shakespeare mind a 37 drámáját színre vigye. Észet kevesebb, mint két óta elforgása alatt meg is teszik. Nyaktörő sebességgel pereg a darab úgy, hogy a társulat három tagja játssza a férfi és a női, a fiatal és az öreg szerepeket is. Othello történetét gengszter-rap kelti életre, a történelmi drámákat egy amerikai futballmeccs keretei között jelenítik meg, a komplett Hamletet pedig nem hosszabb húsz (20) másodpercnél.

A darab a londoni West End-en óriási sikerrel fut, Európa több országában is nagy sikert aratott, magyar változata is bejárta az országot. A Madhouse három színésze Magács László rendezésében, évekkal ezelőtt vitte

színpad saját változatát, amelyet azóta is teltházak előtt játszanak a Nemzeti Színházban.

A három színész – Mike Kelly, Jon Fenner és Matt Devere – a Londoni Színházi Akadémián ismerkedtek meg egymással, három évig egy osztályba jártak, majd úgy döntöttek, hogy alapítanak egy független társulatot. Azóta is nagyon közeli barátok, ami segíti őket a közös munkában, amelynek egyik alapjellemezője: a humor. Budapest a bázisuk, de sokat turnéznak a környező országokban is.

A három színész mindig frissíti az előadást, új és új témákat visz bele. Mindhárman bátran improvizálnak, jó labdákat dobhatnak egymásnak, tudnak spontán cselekedni, és könnyen ráhangolódnak vegyes – angol és magyar – közönségükre. A SÖR-t minden

korosztály fogyaszthatja, élvezete 6-7 éves kortól ajánlott, felső korhatár nincs.

Akik jól ismerik Shakespeare műveit, azok nyilván több viccet értenek majd meg a szövegből, amelynek azonban csupán a 30-40 százaléka eredeti Shakespeare. Így azoknak is sok élményt nyújt az előadás, akik nem ismerik a nagy angol szerzőnek mind a 37 művét. Az eredeti művekből vett idézetek sem bonyolultak, ezért azokat is várjuk a nézőtérre, akik kezdő szinten beszélnek az angolt.

Adam Long – Daniel Singer – Jess Borgeson

The Complete Works of William Shakespeare (abridged) / Shakespeare Összes Rövidítve (SÖR)

Angol nyelvű előadás két részben

Játsszák: Mike Kelly, Andrew Hefler és Matt Devere (Madhouse Theatre Company)

Rendező: Magács László

mikor? hol?

november 7., 8. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

SCAPIN, A SZEMFÉNYVESZTŐ

Reneszánsz és mégis modern – vígjáték szomorú szállal

Varga József, Trill Zsolt | fotó: Máthé András

A fergetegesen pergő Molière-vígjáték a világhírű román színházi mester, Silviu Purcărete rendezésében látható, a címszerepben Trill Zsolttal. A rendező szerint Molière reneszánsz műve ízig-vérig modern vígjáték, amely akár napjainkban is játszódhat. Két fiatalember keresi a boldogságot. Az apák szerint azonban nem jó helyen. A fiúk Scapinhez fordulnak segítségért. Az öregek meg- és legyőzéséhez a furfangok mesterének minden találékonyságára szükség van...

– Számomra Molière egyik legjobb darabja a Scapin. Dramaturgiai felépítése hibátlan, stílusa és formája is remek. A szöveg matematikája és zenei felépítése tökéletes – mondja Silviu Purcărete. – Molière élete, pályája végén, miután bemutatták botrányos darabjait: a Tartuffe-öt, a Mizantrópot, a Don Juan-t, írt egy burleszk-komédiát. Egy ilyen kis olasz farce-ot, amely ugyanakkor különlegesen kifinomult, rétegzett mű. Gyönyörű az a szomorú szál, amely a burleszken túl felfe-

dezhető benne. Persze ezt csak mint „keserű szájíz” érezkelhető. Semmiképp sem szabad ezt a keserűséget direktben játszani, mert akkor nyomban a bolondokházában találjuk magunkat – magyarázza Purcărete.

Molière reneszánsz komédiája történhetne ma is, vagy néhány száz évvel ezelőtt. Purcărete Scapinje megidézi a múlt század 50-es, 60-as éveit. Egy szegény olasz kikötőváros lepusztult kávézójában vagyunk. Itt bukkan fel a zongorista: Scapin. Világos, hogy ebben a műben Molière sok olyan utalást tesz, amelyek saját – viharos, vitákkal, sikerekkel és kudarcokkal teli – életére vonatkoznak. Így tett más darabjaiban is, de itt különösen. Scapin művész – frusztrációival, hiúságával, illúzióival, kudarcával együtt, sok öniróniával fűszerezve. Scapin Molière maga.

– Trill Zsolt Scapinje egy idős pacák, aki már-már bölcs, nem akar semmit az élettől, és ez a kaland az ő utolsó fellángolása, utolsó nagy dobása. Bonyolítja a szálakat, élvezi

is, hogy ez még megy neki, de túl van ő már ezen. Fontosabb, hogy ott van neki a zongora. Vagyis a művészet – mondja a rendező.

Az előadás 2012-ben meghívást kapott a POSZT versenypogramjába.

Molière

Scapin, a szemfényvesztő

Trill Zsolt, Varga József, Garay Nagy Tamás, Rácz József, Mészáros Tibor, Vranycz Artúr, Orosz Melinda, Szűcs Kata, Szűcs Nelli, Olt Tamás. Zongorán közreműködik: Szentai Cecília

Fordította: Rideg Zsófia // Dísztet, jelmez, light design: Helmut Stürmer // Zeneszerző: Vasile Şirli

Rendező: Silviu Purcărete

mikor? hol?

november 9., 10., 11. – 19 óra
Nagyszínpad

Kristán Attila (Zsámbéki Rakétabázis, 2003) | theater.hu fotó – Illoszky Béla

HÁROM NŐVÉR

Az emlékezés, a „tűzvész” utáni kor drámája és a néző szabadsága

A beregszásziak Három nővérenek legégetőbb, legfájóbb kérdése:
mi lesz velünk?, mi lesz az életünkkel?

Vass Magdolna, Kacsur Andrea, Tóth László, Orosz Ibolya | theater.hu fotó – Illovsky Béla

Nyugodtan kijelenthetjük, hogy az idő is főszerepet játszik Csehov legrejtetesebbnek tartott drámájában. A történet lassú folyamként hömpölyög, mégis feszült a maga sorsszerűségében, hiszen a szereplők egyszerre mindhárom időben léteznek: saját gyermekkoruk aktív újraélőiként, a jelen tükröződéseként, és a jövő reménykedő várományosaiként.

Vidnyánszky Attila értelmezésében „a Három nővér elsősorban az elmúlt és elmúlni mégsem tudó gyermekkor drámája. A Prozorov-ház lakói és vendégei, saját testükben, akár valami élő börtönben viselik emlékezetüket, miközben egykoron megélt sorsuk irányítja mozdulataikat. E múlta utaló jelek ugyanakkor visszafordítják az idő folyását, s a jelen cselekménye a már megélt történések kiszolgálójává válik. Erre utal az a tény is, hogy az előadás a harmadik felvonással, a tűzvészrel kezdődik.”

Az előadás első szabadtéri verziója, amely a zsámbéki rakétabázison készült, még követte a Csehov által megírt kronológiát. A ma is látható verzióban a felvonások cseréje egy felismerésből született: míg Csehov tanúja volt a „tűzvész” előtti kornak és annak,

ahogyan az a világ eltűnt, mi maiak már csak a „tűzvész” utáni korokból visszatekintve emlékezhetünk egy olyan világra, amely örökre megsemmisült. Így válik Csehov hajdani életérzése maivá. A beregszásziak Három nővérnek legégetőbb, legfájóbb kérdése: mi lesz velünk?, mi lesz az életünkkel?

– A Három nővérben egyszerre használom egy széles, kiterített tér egészét, amelyben minden szereplő szinte végig jelen van – mondja Vidnyánszky Attila. – Bárhonnan nézzük a történetet, bármelyik szemszögből figyeljük is az eseményeket, a néző mindig a saját perspektíváját kapja, és eldöntheti, hogy mikor mit figyel, melyik szereplő sorsát követi. Ehhez a színpadon minden ponton hiteles színészi jelenlét szükséges. Ez nagyon izgalmas játék. A néző legnagyobb szabadsága abban van, ahol a Három nővérben egy létezés, egy állapot, egy hangulat jelenik meg a színpadon a történet helyett.

A Három nővér 2006-ban a lengyelországi Kalisz nemzetközi fesztiválján szerepelt, és Vass Magdolna a legjobb női, Trill Zsolt a legjobb férfi alakítás díját kapta, Szűcs Nelli

különdíjban részesült. Vidnyánszky Attila 2009-ben a Szarvassá változott fiú, a Halotti pompa, valamint a Három nővér című drámák megrendezéséért kapta meg Moszkvában a Mejerhold-díjat. A színházi nyelv megújítóinak járó rangos elismerést, korábban olyan európai híró rendezőknek ítélték oda, mint Krzysztof Warlikowsky, Matthias Langhoff és Krystian Lupa.

A. P. Csehov

Három nővér

Kristán Attila, Szűcs Nelli, Kacsur Andrea, Gál Natália, Orosz Ibolya, Vass Magdolna, Kacsur András, Tóth László, Ivaskovics Viktor, Trill Zsolt, Varga József, Rácz József, Szabó Imre, Sötér István, Orosz Melinda, Katkó Ferenc, Béres Ildikó, Béres Ildikó, Ferenci Attila

Díszlet: Oleksandr Bilozub // Jelmez: V. Csolti Klára

Rendező: Vidnyánszky Attila

A beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház vendégjátéka

mikor? hol?

november 10. – 15 óra

november 23. – 19 óra

november 24. – 15 óra

Gobbi Hilda Színpad

Gáspár Tibor, Kéri Kitty | fotó: Veszprémi Petőfi Színház

AGÓNIA

Szerelmi háromszög egy horvát szerző remekművében

Az Agónia kiváló lehetőség arra, hogy megérezzük azt a nagyságot, amit a horvát dráma mestere, Miroslav Krleža képviselt az irodalomban. Története tulajdonképpen egy szerelmi háromszög. A deklaszálódott katonatiszt nem tud a régi módon élni, kicsúszott a lába alól a talaj. Az ügyvéd ebben a szerelmi háromszögben a nő szeretője, a férj védőügyvédje, ám ez csak a felszín. A mélyben – a darab hátterében – ott sejlik a monarchia szétesése, sorsok ellehetetlenülése, amikor százazrek, milliók döbbennek rá: már nem lehet úgy élni, mint addig. Gazdag, sokrétű előadás, sűrű, izgalmas dráma az Agónia. Azoknak ajánljuk, akik szeretik a súlyos, elgondolkodtató színházi élményeket.

Dömölky János rendező nem először találkozott már Miroslav Krleža művével, hiszen az 1970-es évek második felében három televíziós filmet készített az író Glembay-trilógiájából (Glembay Ltd, Agónia, Léda).

Mindegyik filmben Szemes Mari és Darvas Iván játszották a főszerepet.

– Azért is mondtam igent a Petőfi Színház felkérésére – nyilatkozta Dömölky János rendező –, mert Veszprémben remek szereplőgárda dolgozik. Másrészt pedig a műben megjelenő monarchiabeli társadalmi réteg magyarországi irodalmi feldolgozása még nem igazán történt meg, és ez mindenképp érdekessé, nagyon izgalmassá tette a munkát. A darab semmiképp nem tűrte el a modernizálást, csak a naturalizmust, ami a magyar színháztudás régi és igen erős stílusa.

„A szépség titka és értelme, hogy a mi mai és itteni felindulásainkat át tudja vinni századokon, hogy azok a holnapi és ottani állapotokban ugyanolyan intenzíven hassanak. Az intenzitás és szépség elválaszthatatlanok... A szépség tehát elválaszthatatlan az igazságtól” – írta Miroslav Krleža. A Magyarországhoz is sok szállal kötődő horvát drámaíró születés-

nek 120. évfordulóját 2013 nyarán ünnepelte a világ. Ennek tiszteletére mutatta be az Agónia című darabot a veszprémi Petőfi Színház.

A produkció a Horvátország uniós csatlakozása kapcsán szervezett ünnepségsorozat és a Krleža fesztivál egyik eseményeként vendégszerepelt Zágábban.

Miroslav Krleža

Agónia

Gáspár Tibor, Kéri Kitty, Oberfrank Pál, Terescsik Eszter, Tóth Loon, Péti Krisztina

Dramaturg és jelmez: Tolmár Kata // Díslet: Dömölky János

Rendező: Dömölky János

mikor? hol?

november 11. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

Fándly Csaba, Takács Kati | Fotó: Memlaur Imre

CSODA

Komédia egy megvakult nyomdai betűszedő boldogulásáról

A történetben Vencel, a megvakult nyomdai betűszedő különleges helyzetben találja magát. A törvények szerint felülvizsgálatra kell mennie, és mivel senki sem tartható egy évnél tovább betegállományban, keresőképesnek nyilvánítják. Vencel szerint, ha keresőképes mint nyomdász, akkor ez azt jelenti, hogy lát, hiszen a bizottság csak nem lehet annyira... tudatlan, hogy egy vakot küldjön vissza dolgozni. Ezzel indulnak Vencel kalandjai az életben maradásért és a bizonyításért, hogy képes önállóan boldogulni. Dolgozni kezd, szeretője lesz, kocsmázik, sőt autót is vezet. Éli az átlagemberek átlagos életét – vakon.

A Csoda rólunk szól. Kisebb, nagyobb fogyatékoságainkról, amelyekkel újra és újra boldogulnunk kell. Szól a bizonyításról, az akaratról, hogy ha el akarunk érni valamit, akkor megtehetjük. Szól a hétköznapi elutasításról, arról, hogyan bánunk azokkal, akik mások, mint mi. És mindenekelőtt szól

a megalkuvásról. Arról, hogy a boldogulásért, a beilleszkedésért mennyi áldozatot hozunk és ezzel mennyi fájdalmat okozunk azoknak, akik igazán és őszintén szeretnek bennünket. Hogy hogyan tesszük magunkat tönkre azért, hogy szebbek, jobbak és tulajdonképpen átlagosabbak legyünk.

„Érdekes lenne megtudni, hogy Schwajda ma mit tenne hozzá a szöveghez – mondja a Biborkát alakító Takács Kati az 1991-ben írt drámáról. – Sok minden változott, és van, ami nem, az emberi viszonyok talán hasonlóan működnek sok helyzetben, ha más talajon is, de hasonlóan. Remélem, a bemutató után Schwajda valahol odafönt, ha nem is bólint elégedetten, de legalább a szája sarkában megjelenik egy mosoly...”

Schwajda rendez Schwajdát. 2013 szeptemberében Schwajda Gergő, az író fia állította színpadra a Csodát a kaposvári Csiky

Gergely Színházban. A vendégjáték a nemrég elhunyt Schwajda Györgynek, a mai Nemzeti Színház építetőjének és első igazgatójának állít emléket, aki az idén lett volna 70 éves.

(Schwajda Györgyről szóló összeállításunk a 32. oldalon, a Fókusz rovatban.)

Schwajda György

Csoda

Fándly Csaba, Sipos Vera, Takács Kati, Kovács Zsolt, Váncsa Gábor, Szula László, Hunyadkürti György, Lugosi György, Kőrösi András, Tóth M. Ildikó, Salamon Bernadett, Serf Egyed

Díszlet: Szalai József // Jelmez: Cselényi Nóra // Fényterv: Memlaur Imre

Rendező: Schwajda Gergő

mikor? hol?

november 16., 17. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

KARNYÓNÉ

„Tragikus” végkifejlet és tündér-megváltás

Szűcs Nelli | fotó: a beregszászi társulat archívumából

„Olyan modern, minden színpadi esetlenségével együtt, hogy valójában közelebb áll hozzánk, mint bármí, amit a vígjáték műfajában a magyar irodalom létrehozni tudott.” A 19. század közepén írta ezt a darabról egy kritikus, akinek szavai, ahogy a darab mondánivalója is, máig érvényes. Groteszk tündérbohózat ez a javából, a maga nemében az első a magyar drámairodalomban. Az abszurd jegyeit is magán viselő írásmű, túl a felhőtlen szórakoztatáson, kíméletlen satírával közelít a nagyon is élő, ma is aktuális emberi, társadalmi problémákhoz, s olyan konfliktushelyzetről beszél, melyek attól humorosak, hogy drámaiságuk bőrig hatoló, már-már túlságosan is ismert számunkra.

Vidnyánszky Attila rendezésében sajátos módon elevenedik meg Csokonai világa. Az özvegy Karnyóné s két szeleburdiak című sokat játszott és sokféleképpen feldolgozott művet további Csokonai-szövegekkel gazdagították. A groteszk bohózatot csak még jobban megerősítő részletek hangzanak el A méla Tempefői, azaz: az is bolond, aki poétává lesz Magyarországon című darabból, A csókok, Melyik a legjobb csók?, a Cultura című vígjátékból. Az előadás persze mai is: egy kelet-európai szemétdombot látott bele a rendező: az ő Karnyónéjának a boltjában már nincsen semmi, csak adósság, Patkány- és egérrágta, légyjárta szatócsebolt maradványát látni a színen, amiről még azt

Csokonai Vitéz Mihály

Karnyóné

Szűcs Nelli, Varga József, Trill Zsolt, Orosz Melinda, Ivasokovics Viktor, Rácz József, Kacsur András, Kristán Attila, Vass Magdolna, Ferenci Attila, Tóth László, Sötér István, Kacsur Andrea, Orosz Ibolya, Béres Ildikó, Szabó Imre, Katkó Ferenc, Gál Natália

Koreográfia: Énekes István // Zene: Pál Lajos // Díszlet, jelmez: Balla Ildikó

Rendező: Vidnyánszky Attila

mikor? hol?

november 21., 22. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

hisszük, hogy értékes, pedig dehogy. A „tragikus” végkifejlet utáni tündér-megváltás pedig, más okok miatt is elgondolkodtató lehet: az igazából nem szántszándékkal, inkább sorsszerűen elkövetett csalás, bűn, még ha el is nyeri méltó büntetését, vajon miért nem ítélt örök kárhozatra?

Csokonait méltán érezheti saját szerzőjének a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulata, hiszen a hazai fesztiválok sorát megjárt Karnyóné mellett a Dorottya című vígposzt is színpadra vitték. A Dorottyaival sikerrel szerepeltek a III. Színházi Olimpián Moszkvában, 2001 legnagyobb világszínházi eseményén.

A GÉZAGYEREK

Egy istendráma humora és szívszorongató keserősége

Egy isten háta mögötti faluban egyedül neveli autisztikus gyermekét egy anya. Az élet a falusiak számára kilátástalan. A német vállalkozó által megvásárolt kőfejtő csak keveseknek ad munkát, a többség viszont a kocsmában, vagy a portája előtt ül és vár. Vár a holnapi napra. Él. A Gézagyerek életében viszont egy nap megtörténik a csoda. Munkát kap a kőfejtőben. Feladatot, amellyel bebizonyíthatja, hogy ő is ér valamit, hogy ő is „rendes” ember, nem pedig „hibás”. Ül a szalag felett, és nézi a köveket. Azt, hogy „rendesen mennek-e a kövek”. Ha baj van, meg kell állítania a szalagot. De „nincs baj”. Sosincs baj, s ő csak néz, és nem csinál semmit... A darab – amellet, hogy rákérdez: mit tesz és mit nem tesz értünk vagy velünk az Isten – a bennünk és körülöttünk lévő egyformaságról, az élet monotonitásáról, abszurditásáról, emberi sorsok beszűküléséről beszél. Költőien, hol humorral, hol pedig szívszorongató keserűséggel.

– A költői színházban hiszek – mondja Rusznák Gábor rendező. – Hiszem, hogy a színpadi térben és időben mindennek jelentése van, akár tudattalan jelentése. Minden képkocka, amit a néző érzékelhet, láthat egy-egy előadás alatt, ezernyi és ezernyi információt hordoz, hordozhat. Érzelmeket ébreszt és gondolat-sorozatokat indít el. A színház nekem elsősorban érzelmek és gondolatok tárítása. Persze történeteket mesélünk így, úgy, amúgy, de a lényeg mégiscsak annak a fajta színházcsinálásnak a megtapasztalása, amely a világot gazdagnak, az embert bonyolultnak, a művészetet pedig e gazdagság és bonyolultság közvetítőjének tartja.

A Gézagyerek – amelynek műfaji megjelölése: istendráma – 2002-ben elnyerte a Legjobb magyar dráma díját. Azóta a magyar színházi repertoárok rendszeresen visszatérő darabja, külföldön is számos színházi és

felolvasószínházi bemutató készült belőle. A miskolci Nemzetiben a 2012/2013-as évadban új program indult, amelynek neve: az évad szerzője. A sorozatban elsőként Háy János köré szerveződött a program, és ennek keretében került színre A Gézagyerek, amelyet most a budapesti Nemzeti Színház lát vendégül.

Háy János

A Gézagyerek

Rusznák András, Máhr Ági, Szatmári György, Fandl Ferenc, Szegedi Dezső, Cserevák Vilmos, Zalányi Gyula, Müller Júlia, Seres Ildikó, Fabók Mariann, Pásztor Pál

Díszlet és jelmez: Cseh Renátó

Rendező: Rusznák Gábor

mikor? hol?

november 24. – 19 óra 30

Kaszás Attila Terem

Rusznák András, Máhr Ági | fotó: Bócsi Krisztián

SCHWAJDA

70

Hét évtizeddel ezelőtt született Schwajda György író, drámaíró, színházigazgató. A Nemzeti Színház mai otthonának felépítése az ő nevéhez fűződik: ő volt az új Nemzeti első igazgatója, a társulat alapítója. Sok vita folyt már akkor és azóta is arról, hogy kell-e, s ha igen, ilyen-e a „jó” Nemzeti Színház: az idea, az épület. Schwajda következetesen harcolt az ügyért, állta a nemes és nemtelen kritikát, a támadások zárótüzét, mert mint mondta: „hogyan állni fog, és százhetven év után lesz egy Nemzeti Színház, azért megéri.”

1943. március 24-én született Kispesten, de gyermek- és ifjúkorának egy részét Jászkiséren, Tiszaföldváron és Debrecenben tölti. Apja korai halála miatt igen fiatalon dolgozni kényszerül, különböző vállalatoknál, intézményeknél segédmunkás. Első sikeres darabját huszonevésen írja: a Bohóc egy drámapályázat fődíját nyeri el, 1967-ben bemutatja a veszprémi Petőfi Színház.

Néhány évvel később felveszik a Színház- és Filmművészeti Főiskola dramaturg szakára. Tanárai közt van Nádasdy Kálmán, Major Tamás, Fábry Zoltán, Gyárfás Miklós, Hegedűs Géza és Petrovics Emil. Mesebeli János című diplomamunkáját a békéscsabai Jókai Színház mutatja be. 1973 januárjában Székely Gábor meghívja dramaturgnak a szolnoki Szigligeti Színházba. 1978 áprilisában a színház igazgatójává nevezik ki, de az év augusztusában – minthogy a felső politikai vezetés nem engedi bemutatni Shakespeare A velencei kalmár című drámáját – saját elhatározásából távozik Szolnokról. 1978 és 1985 között dramaturgként dolgozik, többek között Szegeden és Miskolcon.

1985 augusztusától 1992 augusztusáig tart második igazgatói működése Szolnokon. Ekkor szerződött a színházhoz Törőcsik Marit és Garas Dezsőt. Nemzetközi sikert arat Marquez Száz év magány című regényének színpadi adaptációjával.

1993 tavaszán Törőcsik Marival, Taub Jánossal és számos kiváló színésszel megalapítják Budapesten a Művész Színházat. 1994 nyarán lemond a művészeti vezetésről, szeptemberben követi őt Törőcsik, és a Művész Színház megszűnik. 1995 márciusában kezdődik harmadik igazgatósága a Szigligeti Színházban. Közben 1998-ban a Nemzeti Színház építésének miniszteri biztosává, majd kormánybiztosává nevezik ki.

2000 szeptemberében megválnak szolnoki direktorságától. 2002. március 15-én átadják az új Nemzeti Színházat. Schwajda nem vesz részt a megnyitón. Májusban lejár kormánybiztosi megbízatása. Nem őt nevezik ki a Nemzeti igazgatójának. 2002 és 2008 között visszavonultan, nyugdíjasként él. 2008-tól haláláig (2010. április 19.) a kaposvári Csiky Gergely Színház igazgatója.

TALÁN MERT JÓL CSINÁLTA

Schwajda György alakját Törőcsik Mari, Márton Éva és Schwajda Gergő idézi fel

„Amikor Schwajda meghívta Vasziljevet Kaposvárra, a kritikák engem dicsértek, de Schwajdát, aki a világ egyik legnagyobb rendezőjét megszerezte egy vidéki kisvárosba, szidták. Nem bocsátottak meg neki.”

TÖRŐCSIK MARI MONDJA

Fel tudja idézni az első találkozásukat?

– Abszolút! Pedig sose szoktam ilyesmikre emlékezni. Hogyan találkoztam Pilinszkyvel, Fejes Endrével, másokkal, számomra fontos emberekkel? Fogalmam sincs. De a Schwajdával való első találkozás örökké emlékezetes. Garas rendezte a Csodát a József Attila Színházban, mellesleg azt gondolom, jó előadás volt, én egy Biborka nevű szerepet játszottam benne. Szólt a Dezső, hogy bejön Schwajda az összpórára. Odajött, bemutatkoztunk:

– Törőcsik Mari.

– Schwajda. – És továbbment. Kérdezem aztán Garast: „Hülye a te barátod? Nem vártam, hogy ájuljon el tőlem, de hogy annyit se tud mondani, hogy 'örülök' vagy valami?!” Aztán Dezső elmondta, miért viselkedett ilyen „hülyén”. Akkoriban zajlott a pályázat a József Attila Színház igazgatói posztjáért, és én benne voltam abban a bizottságban, amelyik javaslatot tett a fővárosnak. Schwajda, aki pályázott, még a látszatát is el akarta kerülni annak, hogy ő egy bizottsági taggal „barátkozik”. A következő nevek szerepeltek a pályázatában: Taub János, Iglódi István, Garas Dezső, Törőcsik Mari... Ketten szavaztunk rá: Székely Gábor és én. Kértük, szavazzunk még egyszer. Hiába. Schwajda nem kellett. A Művész Színháznak is azért lettem én az igazgatója, mert Schwajdát nem akarták. Őt valamiért nem vették be.

Miért nem?

– Fogalmam sincs. Talán mert jól csinálta a dolgát. Nem tudom. De azt tudom, hogy leszámítva az első, Nemzetiben töltött éveimet, akkor voltam színházban a legboldogabb, amikor vele dolgoztam. És az egy évtized. 1958-ban szerződtem a Nemzetibe, hatalmas színészek közé. „Nem mindenki 'nemzetis színész', csak azért, mert itt lép színpadra – de te közénk tartozol” – ezt mondták. Ott voltam boldog – és Szolnokon. Schwajda tudott valamit. Mindenre és mindenkire figyelni. Pincétől a padlásig mindenre, sztárszínésztől a díszítőig mindenkire. Még arra is figyelt, hogy kétféle kávé legyen: extrafinom, de drága annak, aki azt meg tudja fizetni, és jó kávé, de olcsó annak, akinek nincs pénze. De tudott pokróc módon is beszólni. Egyszer engem is vérig sértett, már nem emlékszem, mivel. Mondtam is neki: „Ha nem magáról lenne szó, most csapnám be az ajtót, és vissza se jönnék!” Úgy tudott megbántani embereket, hogy ő észre se vette. De az örömét se tudta kifejezni. Amikor elhagyta, mert el kellett hagynia a Nemzeti Színházat, azon gondolkodtam, mit adjak neki búcsúzóul, hogy érezze, nagyon szerettem. Volt egy könyvem, amit olyannyira dédelgettem, hogy amikor valamelyik házasságomból kiköltöztem, az volt az első, amit a bőröndbe tettem: Jean Cocteau adta nagy szeretettel, írt is, rajzolt is bele nekem. Azt ajándékoztam neki. Hóna alá csapta, és vitte. Mintha nem a szívemnek oly

„Valahogyan másképpen látom és ítélem meg a világot, és másképpen gondolkodom róla, mint ahogyan az „normális”. Ezért mondják valószínűleg a darabjaimra, hogy „abszurd”, pedig semmi köze az abszurdhoz.” *Schwajda György*

kedves tárgyat adtam volna neki! Halála után egyik nap csöng a telefonom, a felesége, Judit keresett, hogy visszaadná ezt a könyvet, mert ez a lányomat illeti. És elmesélte, hogy aznap, amikor Gyuri a könyvet kapta, olyan boldogan érkezett haza, ahogy talán még soha. „Ez a Töröcsik tényleg szeret engem!” – mondta, és sugárzott az arcán az öröm. Ott-hon. De nekem ezt nem mutatta, ennél szemérmesebb volt...

Az nem volt hiba, hogy nem mutatta ki az érzelmeit?

– Ilyen ember volt. De ez nem hiba. Nem véletlen, hogy olyan sokan szerették.

És legalább annyian támadták.

– Nem tudták megbocsátani neki, hogy felépítette a Nemzetit. Mégpedig egy új miniszterelnök kérésére. Tudja, ma nem divat a tolerancia. Sokan emlegetik, de kevesen gyakorolják. Amikor például Schwajda meghívta Vasziljevét Kaposvárra, a kritikák engem dicsértek, de Schwajdát, aki a világ egyik legnagyobb rendezőjét megszerezte egy vidéki kisvárosba, szidták. Nem bocsátottak meg neki. Én próbáltam közvetíteni, olykor sikerrel. Zsámbékival köszönőviszonyban sem voltak, de attól még Gábor kiadta neki a színészeit, ha Gyuri kérte – persze általam. Zsámbéki egy dologra nem volt hajlandó: hogy ő rendezze az új Nemzeti Színház nyitó előadását. Ezt nagyon sajnálom. Pedig Schwajda mindent megadott volna neki. Később a Katonában próbáltam a Szent György és a sárkányban, amit Zsámbéki rendezett,

és el is mondtam neki, milyen fontos gesztus lett volna. A párbeszéd jele. Azé a párbeszédé, ami ma leginkább hiányzik a színházban. Meg persze másutt is. De lehetséges, hogy nem is Schwajdának, hanem a Nemzetinek, az intézménynek mondott nemet. Egyszer ő már, Székely Gáborral együtt, megégette magát a Nemzeti éln. És hadd legyek igazságos Zsámbéki Gáborral: Schwajda meghívott néhány, számára fontos embert, hogy megmutassa nekik a felépítendő Nemzeti makettjét. Ő maga nem jelent itt meg, hogy mindenki szabadon, tőle függetlenül elmondhassa a véleményét. Gábor erre eljött, és elmondta, hogy a külső formájával nem szeretne foglalkozni, az viszont érdekl, mit tud az épület. Hihetetlen szakértelemmel kérdezett rá mindenre, hol tud beállni a kamion, mire képes a színpad stb. Elégedett volt. De volt egy fontos megjegyzése: kulcskérdés, hogy mozgatható legyen a színpadnyílás! Schwajda boldog volt, hogy Gábor eljött. Aztán elkészült az épület, és látom, nem mozgatható a színpadnyílás. „Ember, hát nem ezt ígérte!” – mondom neki. Elmesélte, kivel mennyit harcolt, és ebből bizony vesztesen jött ki. De az például nem igaz, hogy nem jó az akusztika. Tartsanak nagyképűnek, engem akkor is hallanak, ha suttogok a színpadon. Amikor Jordán igazgató lett, a nyitó társulatin a következőket mondta: „Végigjártam a táarakat, ez egy fantasztikusan felépített színház. Nemcsak technikailag – emberileg is. A legjobbakat szedte össze.” Tulajdonképpen az általa felépített intézmény szolgálta ki Jordánt is, Alföldit is, és az fogja kiszolgálni Vidnyánszkyt is. Schwajda György nagyon tudott valamit.

„Egyenes ember volt. Nekem ez a legfontosabb. Ha baja volt valakivel, azonnal megmondta, és szemtől szembe. Hihetetlen emberismerete volt. Azonnal felismerte, kivel tud jól együtt dolgozni.”

MÁRTON ÉVA MONDJA

Művészeti titkárként sokszor és sok éven át együtt dolgoztál Schwajda Györggyel: Szolnokon háromszor is, egy évig a Művész Színházban, majd a Nemzeti Színházban. Milyen főnök volt?

– Azt szoktam mondani, hogy Sánta Ági után, aki a hetvenes években Szolnokon utódjának kinevelt, Schwajda volt a második tanítómesterem. Megosztó személyiség volt. Őt vagy nagyon utálták vagy szerették. Én nagyon szerettem.

Egy művészeti titkár megengedheti magának azt a luxust, hogy szeresse vagy ne szeresse a főnökét?

– 35 éve vagyok ezen a pályán, én már nem bújok ki a bőrömből: azt mondom, amit gondolok. Talán éppen ez kötött össze bennünket Gyurival, és ezért tudtunk jól együtt dolgozni. Egyenes ember volt. Nekem ez a legfontosabb. Ezt tanultam tőle. Nem tudok mit kezdeni azzal az emberrel, aki kedveskedik velem, és közben érzem, hogy a kése a hátamban van. Na, Gyuri nem ilyen volt. Ha baja volt valakivel, azonnal megmondta, és szemtől szembe. Hihetetlen emberismerete volt. Olyan érzékeny csápjai voltak, hogy azonnal felismerte, kivel tud jól együtt dolgozni.

Miért került állandóan konfliktus-helyzetbe?

– Mert ha volt egy elhatározása – és azt előzőleg mindig nagyon átgondolta –, amellel következetesen kitartott. Ez azt is jelentette, hogy bárkinek ellentmondott. Ezt ma is nehéz megtenni, hát még az

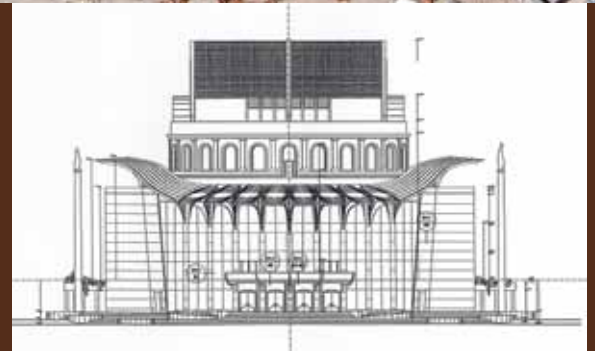
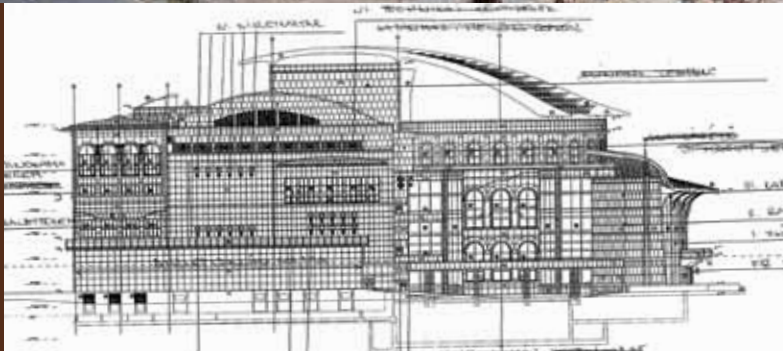
„átkosban”. 1978-ban kinevezték Szolnokra igazgatónak. Elhatározta, hogy a következő évadban bemutatja A velencei kalmárt és a Tangót. Aczél György leüzent: két ilyen veszélyes darabot nem lehet. A Tangót engedte, A velenceit nem. Gyuri nem tágított. És amikor azt mondta, „akkor lemondok”, nemcsak fenyegetőzött. Lemondott. Ha őt kiválasztják vezetőnek, akkor utána már ne szóljanak bele abba, amit csinál. A politika főként ne. Ezt ő egész életében képviselte.

Felavatták életé fő művét, a Nemzeti Színházat, de mivel a televízió élőben közvetíti a nyitó előadást, ő aznap nem megy be az épületbe...

– A színházat, a társulatát képviselte. „Ha élő közvetítés lesz, ötvennel kevesebbszer tudjuk játszani a Tragédiát” – ezt mondta. Mégis közvetítették – ő pedig otthon maradt. Ilyen ember volt. De például azt is képviselte, Szolnokon is, itt is, hogy a nála dolgozó emberek, mind a színészek, mind a műszak, legyenek megbecsülve. Ez nemcsak szép szavakat jelentett. Folyton olyan fizetési konstrukción agyalt, hogy jól járjon mindenki a sztárszínésztől a díszítőig. Mindenkit megbecsült. Számára az úgynevezett híres ember és az ismeretlen melós egyenrangú volt.

fotó: H. Szabó Sándor (MTI)

Schwajda a színházi szakmáról

Ez a szakma sem olyan belülről, mint ahogy kinéz. Nincs igazán jó állapotban a színház, s benne az emberek, mint ahogyan nincs jó állapotban az egész ország sem. Az egész országra jellemző, hogy az emberek nagyon rossz idegállapotban vannak. S ez természetesen megnyilvánul a kapcsolatokban is. Szakmailag is, emberileg is nagyon rossz állapot, ideges, görcsös hangulat uralja a színház világát. Sok-sok a képről ugyan nem látszó viszály. Én sohasem tudtam féltékeny lenni, pocskondiázni a nálamnál tehetségesebbeket, s nem tudom megérteni, hogy ha valaki tehetséges, akkor miért bántja a másik tehetsége, még akkor is, ha az másképp gondolkodik, s mindent másképp csinál. Valószínűleg ezek mégsem igazán tehetségesek. Az igazi tehetségnek ugyanis nem okoz gondot a másik tehetsége, sőt, csak azzal hajlandó, szeret dolgozni. S ugyanez áll az irodalomra is. Az igazán nagy írók tisztelték, szerették s segítettek egymást. Vörösmarty vagy Babitsék egy egész író-költő

nemzedéket segítettek. S az ő szintjükön már nem okozott problémát, hogy jön egy újabb igen tehetséges ember, akit úgy hívnak, hogy József Attila. Sajnos, most nem Kosztolányik, Babitsok, Móriczok vannak jelen az irodalmi életben. Pedig igazán akkor lenne jó – nekem is meg a többieknek is –, ha minél több jó drámaíró lenne.

A magyar közélet logikája szerint nekem utálni kéne a Spirót, mert ő jobb drámát ír, mint én. Nagyobb sikert aratott a Csirkefejjel, mint én bármivel. Ezt a logikát én nem tudom elfogadni.

Schwajda a Nemzetiről

Egy biztos: 1837-től nagyon sokan megpróbálták a Nemzetit létrehozni, nagyon sok mindenkinek nem sikerült, és akinek nem sikerült, beleértve Széchenyit is, nagyon sok ellenséget szerzett. Ha én akkor nem vagyok következetes, ha az alatt a négy év alatt érzélgős vagyok, vagy mérlegelem, hogy mi éri meg inkább, hogy rámegy az idegrendszerem, vagy hogy álljon ott az épület, ha ezen én egyáltalán nekiállok morfondírozni, akkor abból sincs semmi.

Hogy miért nem voltam benn az épületben, az külön történet. Volt egy vita. Én azt mondtam, hogy legyen közvetítés a Nemzetiből, akár egész napos, interjúkkal, akármivel, de magát az előadást ne közvetítsék. Amire bizonyos helyen azt mondták, hogy de igen. Jó, akkor tiétek a színház, és én addig hazamegyek szabadságra. Hajszálpontosan tudtam, hogy én ebből csak vesztesként kerülhetek ki. De hogy az épület állni fog, és százhetven év után lesz egy Nemzeti Színház, azért megéri.

„Majdnem ráment erre a Nemzeti-történetre. Nem arra, hogy nem ő lett az igazgató, nem arra, hogy folyamatosan támadták. Hanem arra, hogy azok is cserben hagyták, akiktől ezt nem várta.”

SCHWAJDA GERGŐ MONDJA

Gyerekként mit érzékelte abból, hogy édesapád író?

– A rendszeres munkát. A következetesen betartott napi menetrendet. Reggel odaült az írógéphez, és négy-öt órán át dolgozott. Aztán elolvasta, ami született, és az esetek túlnyomó többségében összetépte és kidobta a lapokat. Volt, hogy az elkészült darabot dobta ki. Nem maszatolt, nem kezdte el sajnálni egyik vagy másik jelenetet. Kidobta az egészet, úgy, ahogy volt. Újrakezdett mindent a nulláról. De ha egyszer elkészült, akkor elengedte, tovább nem érdekelte. Ahogyan az előadásokat is. Színházba járni Schwajda Györggyel, az maga volt a pokol. Felkészülsz, hogy elkíséred apát, aztán beülünk a sor szélére vagy a lépcsőre, és húsz perc után hallod: „Mehetünk!”. Felállunk, mentünk. Akár jó volt, akár rossz. Hazamentünk vagy az irodájába, és ő tovább végezte a dolgát, ami éppen volt.

Emlékszel olyan pillanatra, amikor valamire mégis nagyon büszke volt?

– Igen. Amikor felépült a szolnoki színház. Előtte mindenki le akarta beszélni: minek ez?, úgyse sikerül! stb. Felépítette. És amikor a köztársasági elnök kezét fogott vele a színpadon, s ezzel az épület átadódott, láthatta mindenki: nagyon büszke volt. Ugyanez történt Bogotában. Hogy az általa dramatizált Száz év magánnyal az általa vezetett, kicsi, vidéki színház eljutott egy dél-amerikai fesztiválra... A vendéglátók felkészítettek bennünket arra, hogy itt nem szokás az ováció... Vége az előadásnak, áll a társulat a takarásban, hosszú csend, majd kitörkiszakad a taps és megy ütemesen húsz percen át. Na, akkor. Akkor ő is nyugtázta, hogy ez rendben van. Úgy van, ahogy lennie kell. De ezek kivételek. Egyébként még a saját bemutatóin sem vett részt. Beült az igazgatói irodába vagy be se jött az épületbe, aztán megkérdezte: „Milyen volt?”.

Ez mi? Félelem?

– Talán az is. Meg az örökös elégedetlensége. Hogy ne lássa, mit rontott el. De van itt még valami, ami ezen a pályán szinte ismeretlen: az exhibicionizmus teljes hiánya.

Örökös elégedetlenséget említesz, talán ez az oka annak, hogy keveset írt. És persze a folyamatos színházcsináló-, színházépítő feladatok.

De van a pályáján hat év: már elhagyta a Nemzetit (2002), de még nem igazgatja Kaposvárt (2008). Ez a nyugdíjas hat év alkalmas lett volna a nagy művek megírására.

– Csakhogy ő majdnem ráment erre a Nemzeti-történetre. Nem arra, hogy nem ő lett az igazgató, nem arra, hogy folyamatosan támadták. Hanem arra, hogy azok is cserben hagyták, akiktől ezt nem várta. Lehet mondani, hogy nem szép az épület, hogy nem jó az akusztika... De hogy miután azt mondták: „Felépítetted, most már mehetsz”, még vizsgálatot is indítsanak ellene?! Természetesen nem találtak semmi hibát, hiszen ő mindig rendet hagyott maga után. Nos, ezt a méltatlan támadást, hogy szinte senki nem állt ki mellette, alig élte túl. Ezért nem született meg a Mű. Viszont, és ez nagyon jó része a történetnek: az idejét innen a családnak szentelte. Egyfolytában unokázott, és ez, mondhatjuk, boldoggá tette.

BÉRCZES LÁSZLÓ interjújának teljes szövege a kaposvári Csiky Gergely Színház műsorfüzetének Schwajda-számban olvashatók

A budapesti Nemzeti Színház erkélyén Schwajda György a Nemzet Színészeivel: Darvas Iván, Kállai Ferenc, Töröcsik Mari, Agárdy Gábor, Psota Irén, Garas Dezső, Raksányi Gellért, Máthé Erzs, Bessenyei Ferenc és Berek Kati. A kép bal szélén Márton Éva művészeti főtitikár. (A képen nem látszik Lukács Margit és Sinkovits Imre, akik szintén az elsők között, 2000. augusztus 22-én kapták meg a címet.) | fotó: Török Péter

„Tizenhét éven át dolgoztam vele. Veszekedtünk és barátok voltunk, és nagyon tiszteltük egymást. Kiváló igazgató volt ez az ember. Elvű, nagyvonalú, kreatív, érdeklődő, de legfőképpen: nemzeti. Kifejezetten Schwajda volt az az ember, akit patriótának, polgárnak nevezhetünk, magyar volt, és én szerettem benne a népiséget, az intelligenciáját és a „színházpartiságát”, ha lehet ezt mondani.

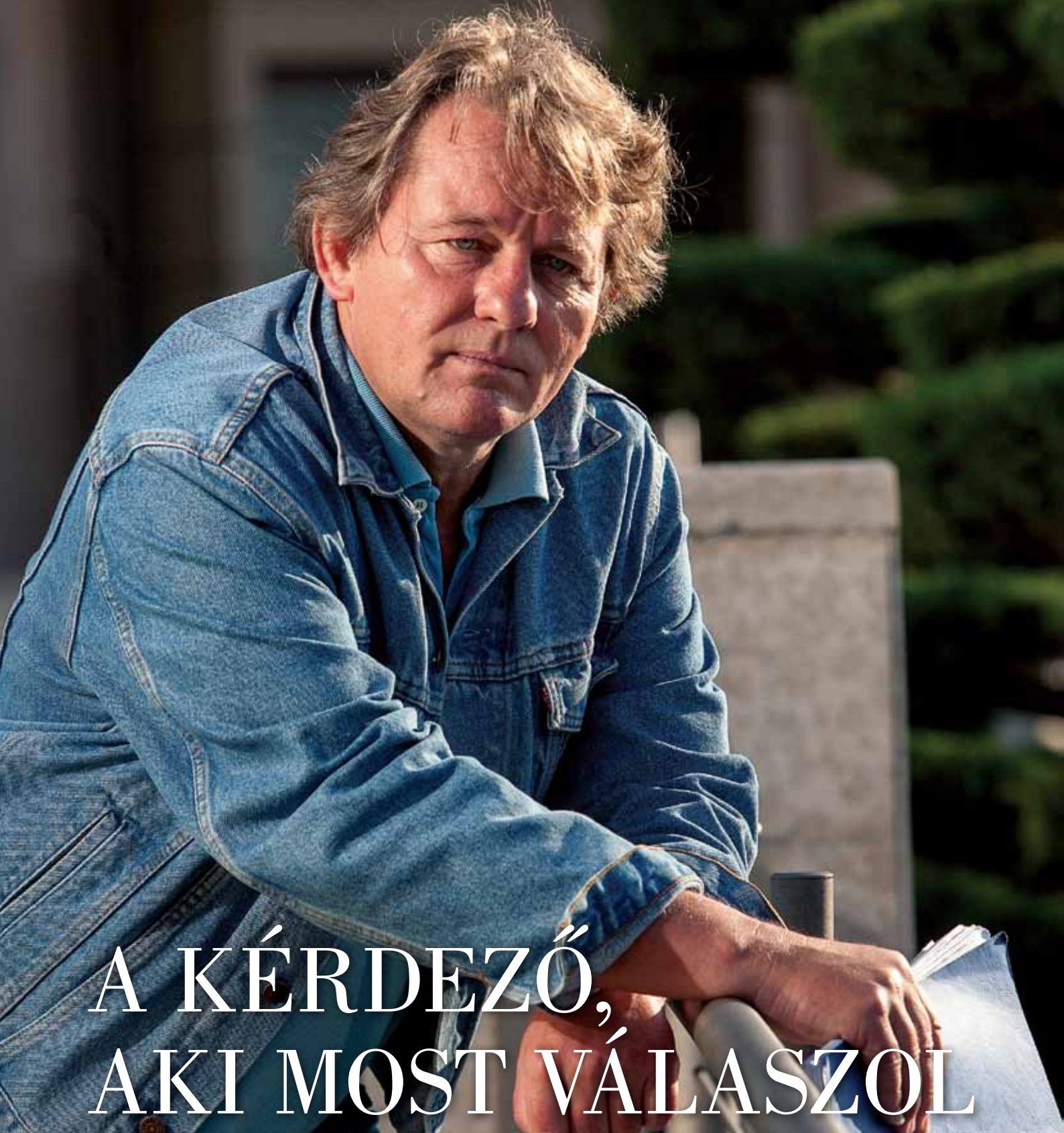
Milyen ostoba dolog volt elűzni Schwajda Györgyöt a Nemzeti Színházból, amit ő épített fel. Elrejtőzködött az emberek elől, és sokáig magányban élt... végül energiával telve tért vissza, hogy visszatérésével újra élete feladatát folytassa. A színházat, amit szeretetett, a régi színházat, a művészt, amiért mindig is küzdött, amelyért a darabjait írta, és amelyért adminisztratív munkát végzett.”

ANATOLIJ VASZILJEV

(részletek a temetésén, 2010. április 29-én elhangzott beszéldekből)

„Nagyszerű ember volt. Ellentétekkel tobzódó nagyszerű ember volt, mint minden tehetség. A Gyuri tulajdonképpen direktornak született. Amikor a társulatót rábízták, szerette, nagyon tisztelte, és pontosan vizsgázott vele. A tett-ember szavaiban nagyon-nagyon gyengén állt, mert zavarban volt. Szemérmes ember volt és a szeretetét szavakban nem tudta kinyilvánítani csak akkor, hogyha viccbe vagy iróniába foglalta. De a tetteket annál gyorsabban, annál pontosabban és annál nagyszerűbben hajtotta végre. Mikor a Nemzet Színészei társulatót létrehívta, kiverkedte, kiharcolta, több mint száz éves, merem állítani, több mint száz éves hiányt pótol. Mikor megkérdeztük tőle: – Gyuri, miért csináltad? Ő azt mondta: – Többek közt azért, ha már nem tudtam tágabb körre kiterjeszteni ezt, legalább ennek a 12 embernek legyen lehetősége néha-néha nemet mondani. És ez nagyon fontos volt. Ez nagyon pontos, és nagyon fontos volt.”

GARAS DEZSŐ

A KÉRDEZŐ, AKI MOST VÁLASZOL

Szarvas József népművelőségről, szakmai agresszióról, kicsiségről és magasságokról

Kérdezhetünk bármit, felvethetünk bármilyen témát, Szarvas József előbb-utóbb Viszák felé kanyarítja a beszélgetés fonalát. De azon a feltételezésen csak mosolyog, hogy talán már fontosabb számára a Pajtaszínház, mint a Nemzeti. A rangsorolásra nem lehet rávenni. Azt javasolja, beszéljünk inkább a szakmáról!

Szarvas József

Jászai-díjas, érdemes művész. Debrecenben született (1958), a közeli Ebesen gyerekeskedett. A cívisvárosban hentesként dolgozott. Volt segédszínész a Csokonai Színházban (1977–83), majd amatőr színész lett Debrecenben. 1987-ben Horvai István és Kapás Dezső osztályában végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. A Vígyszínház (1987–97) és a kaposvári Csiky Gergely Színház (1997–2001) után egy évig szabadúszó volt. 2002 óta a Nemzeti Színház társulatának tagja. A 2013/2014-es évadban a Boldogságtöredék, az Ahogy tetszik és az Éjjeli menedékhely című előadásokban lép színpadra.

Beszéljünk a szakmáról! Sok interjú kezdődik ezzel a felszólítással, aztán úgyis mindenki arról beszél, amiről akar, amit fontosnak tart.

– Nekem a színházban is a kérdésfelvetés a legfontosabb. Ahogy a gyerekek tud őszintén érdeklődni a világ dolgai felől, ugyanúgy nekünk is meg kell fogalmaznunk a kérdéseinket. Mit miért tesztek? Minek mi a célja, értelme? Észre kell vennünk az ellentmondásokat, a hamisságokat, a sötét foltokat. A színházban sem kész válaszokat kell adnunk. Nem is értheti az, hogy miről beszélünk, akinek nincsenek kérdései. Jó kérdései.

Milyenek a rossz kérdések?

– A rosszhiszeműek.

Tapasztalta ezt a szakmai munkájával kapcsolatban?

– Hogyne!

Mondana példát?

– Nem. De azt hiszem, ha kinyitnánk az újságokat, bőven találnánk arra bizonyítékot, hogy a politika a mi szakmánkat is erősen megosztotta.

A kritikákat sem olvassa?

– Most már nem. Nincs értelme azzal töltöni az időt, hogy csak boszszankodjak. Bizonyos lapok a politikai befolyástól, és a szerzők előítéletétől függően nagyon gyakran az igazi értékeket is helyből elutasítják vagy agyonhallgatják, mintha meg sem születtek volna. Ugyanakkor jelentéktelen produkciókat is az égig magasztalnak. Különösen zavar a cinikus megközelítés. Engem azzal ki lehet kergetni a világból, ha valaki gúnyt űz az értékeinkből, hagyományainkból...

Menekült is Viszákra!

– Van benne valami. Tényleg riasztott a cinikus világ. Viszák, ez a kis őrségi falu megtetszett nekem. Menedéket is jelentett számomra, aztán feladatot adott, és ezzel új értelmet kapott a munkám. Itt valósíthatam meg azt, amiről Kaszás Attila barátommal, színésztársammal álmodoztunk. Miután Attila elment, úgy éreztem, tovább kell vinnem a gondolatot. Ő a nagyapai örökséget, a felújított zsigárdi házat adta át az ottani közösségnek, én pedig megépítettem Viszákot a kultúrpajtát, megnyílt a galéria, kiállításokat, koncerteket szervezünk, színházi elő-

adásokat hívunk, irodalmi esteket tartunk. A Pajtaszínházhoz kapcsolódik a Tündérkert, a Tündérváró, és minden, amit az utóbbi időben sikerült életre hívunk. Amiről mindenképpen beszélnünk kell: létrejött a Kaszás Attila Kulturális Hagyatékörző Egyesület. Ebben az elnevezésben minden szónak jelentősége van. Az alapszabályunkban is megfogalmaztuk: a legfőbb célunk Kaszás Attila színművész szellemi hagyatékának ápolása, a Kárpát-medence nemzeti-kulturális összetartozásának, a nemzettudatnak az erősítése. Elsősorban Viszákért dolgozunk, de végső soron a magyarságunk, a jövőnk miatt fontos, hogy megmaradjanak, működjenek a közösségeink. Viszák – a hely – megtalálása véletlen volt, ami azóta ott történik, már sok ember egy irányba mutató közösségi munkája.

Jó messze jutottunk a szakmájától!

– Én ezt nem így gondolom. Mindez szerves folytatása annak, amit elkezdtem még a tanyasi osztatlan iskolában, ahol verset mondtam, vagy a debreceni vágóhídon, ahol színjátszó csoportot alakítottam, aztán a debreceni színházban, a zeneiskolában, a színművészeti főiskolán...

Ilyen beszélgetések alkalmával többször elmesélte azt a történetet, amikor ifjú szakmunkásként a debreceni vágóhídon a Petőfitől – Petőfiről kötet szövegeinek felhasználásával irodalmi műsort szerkesztett, rendezett. Tehát egyetlen feladat alkalmat adott arra, hogy megmutatkozzék mint dramaturg, rendező, színész és színházalapító...

– Tegyük hozzá, hogy amikor az ebesi, tanyasi osztatlan iskolában – a vágóhídi premier előtt úgy egy évtizeddel – megkérdezte tőlem a tanító néni, hogy mi leszek, ha nagy leszek, azt mondtam: táncdalénekes vagy népművelő.

A táncdalénekest értem...

– Persze, akkoriban ment a táncdalfesztivál. Hallgattuk a Sokol rádiót! De benne volt ebben a válaszban az is, hogy már akkor ösztönösen is az előadó-művészet foglalkoztatott.

De honnan vette, hogy népművelő lesz?!

– Hát ez az?! Fogalmam sincs, hogy hol és mikor hallhattam először ezt a szót, de az biztos: élő népművelőt akkor még nem láttam. Most

„Nem volt kérdés, hogy akarok-e az új Nemzetiben játszani?! Magam se hittem volna, hogy rám osztják Az ember tragédiájában Ádám szerepét. De az is érdekelt, hogy mit gondol a Nemzeti Színházról Schwajda György, Jordán Tamás, Alföldi Róbert és most az is érdekel, mit gondol Vidnyánszky Attila.”

viszont mi az, ha nem közművelődési tevékenység, amit Viszákon elindítottam?!

Térjünk még vissza az első debreceni premierhez, a vágóhídi Petőfi-műsorhoz! Mi maradt mára az akkori többszörös szerepvállalásból? Mi lett az egykori dramaturggal, az íróval-költővel?!

– A költészet mindenben benne van! Nemcsak versekben, az irodalmi estekben, nemcsak a színházban vagy a Cantemus kórus énekében, hanem a Tündérkert faiban, a kemencében frissen kisült kenyérben. A költészettel – előadóként – megmaradt a kapcsolatom. Nem könnyű műfaj. Idő és komoly figyelem, felkészültség, érzékenység kell ahhoz, hogy megértse az ember a gondolatok mélységét, a szöveg sűrítettségét. Néha egy vesszőnek, egy kettőspontnak is lehet valami titka.

Annak idején saját versekkel is megpróbálkozott.
– Még nyomtatásban is megjelent néhány versem.

Őrzi az újságokat?

– Á, dehogya! Már az a kockásfüzet sincs meg, amit annak idején egy mátraházi táborozás alkalmával Hegedűs tanár úr, a 109. Számú Ipari Szakmunkásképző igazgatóhelyettese adott nekem azzal: ha teleírom versekkel, kapok tőle egy bőrmappát. Meg is kaptam, igaz, csak műbőr volt, de teleírtam. Azt is odaadtam valakinek, és soha nem kaptam vissza. Szép lassan kinőttem ebből a kamaszkori költői szerepből. Persze visszatekintve erre az időszakra, azt kell mondanom, ezek a versek, verskezdemények is az én pályám útjelzői voltak. Folytonossága töretlen.

És hol van az egykori rendező?

– Viszákon. Ott építettük fel a Pajtaszínházat, ott lettem igazán színházalapító.

A táncdalénekesi álmokat hamar feladta...

– De az éneklést nem. Tanultam hangképzést, jártam a zeneművészetibe, sőt, felvettek volna a főiskolára is. Varga Magda operaénekes,

Cserhalmi György édesanyja hallott engem énekelni egy vizsgán – egy végzős növendék velem gyakorolt –, és ő is biztatott: jelentkezzek, elfogadna tanítványának, de akkor még nem volt meg az érettségim.

Később a színházban is elkerülték a zenés szerepek.

– Hol énekelhettem volna?! A Vígszínházban ott volt Kaszás Attila, Rudolf Peti, Méhes Laci... Így nem lettem én táncos komikus. De itt a Nemzeti Színházban volt már egy szép zenés feladatom, a János vitéz daljátékban Bagó voltam. „...Nem bánom, nem bánom, csak szívből sajnálom...” Sőt, egy március 15-i ünnepségen Viszákon a Bánk bánból énekeltem.

Azt se felejtjük el, hogy annak idején a Csokonai Színházba is először a kórusba jelentkezett.

– Azt vettem először észre az újságban, hogy a kórusba keresnek új tagokat, ezért jelentkeztem volna oda, de akkor még a bejáratot sem találtam meg. Viszont később segédszínésznek felvettek.

Ki volt az a színész a hetvenes években Debrecenben, aki „bevonzotta” a színházba?

– Akkor jártam életemben először színházban, amikor Bényei Jóska bácsinál aláírtam a szerződésemet. Persze amikor már ott voltam, lettek példaképeim. Ha tehettem, néztem az előadásokat, és beültem a próbákra is. Olyan kiváló művészeket láthattam, mint Kóti Árpád, Gerbár Tibor, Novák István, Oláh György... Volt úgy, hogy hazavittem a súgópéldányt, kimásoltam és megtanultam a kiválasztott szerep monológjait, figyeltem, hogy instruálja a rendező a színészt, és otthon én is aszerint próbáltam. Tulajdonképpen autodidakta módon tanultam. Igyekeztem volna megszerezni, bepótolni a hiányzó ismereteket. Rengeteget olvastam. Sokan biztattak, hogy tehetséges vagyok, de valahogy mégsem sikerült a pályára állnom. Amikor Gali László lett az igazgató-főrendező a Csokonai Színházban, azt mondta: „nálam a tehetséges színésznek nincs mitől félnie”, aztán csak engem rúgott ki... Hirtelenjében nagyon kicsi lettem. Aztán eljártam az amatőrökhöz, a mai alternatív színházak elődjéhez, s ott Tóth Dénes, Rentz Antal és Pinczés István

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

lettek kezdetben a mestereim. És a színészek. Majd sikerült az érettségi is. Így tudtam – az utolsó pillanatban – jelentkezni a főiskolára.

Az sem lehetett könnyű...

– Nem. De kiváló tanáraink voltak: Horvai István, Kapás Dezső, Montágh Imre, Hegedűs Géza. Életem véletlen csodái, mestereim voltak ők. Igyekeztem mindent megtanulni, minél több tudást magamba szívni.

Most is hozzáolvas a szerepekhez?

– „A színész nem attól lesz jó, hogy sokat olvas, hanem attól jobb.” Ezt a kiváló debreceni színész Csikos Sándor mondta, aki szintén tanított. Nem olvasok el mindent, amit egy szerepről írtak, de igyekszem tájékozódni. Olvasva a darabot, megpróbálom elhelyezni a művet a saját értékrendemben, aztán igyekszem megismerni a rám osztott szerepet, az adott személy igazságait.

És ekkor jön a harmadik személy... Hogy viseli, ha rendezik?

– Elfogadom. Amíg tart a próbafolyamat, úgy tűnhet, mintha a színész legfőbb ellensége a rendező volna. De ha el tud jutni a megoldásig, akkor a színésznek egy szava sem lehet. Akkor van nagyobb baj, hogy a rendező nem kíváncsi senkire, csak a maga elképzeléseit próbálja ráerőltetni a szereplőkre.

Soha nem kérdez vissza?

– Dehogynem! Tele vagyok kérdésekkel, kétségekkel. Az elfogadás ebben az esetben nem valami szolgálai hajbókolást jelent, hanem együttműködést, odafigyelést, alázatot, és sok-sok vitát, bosszankodást. A rendező, ha érti a szakmáját, addig fog kínozni, amíg ki nem préseli belőlem a lehető legjobb megoldást. És ezt a szakmai agressziót el lehet fogadnom, sőt mesterségbeli életöszönöm mindig efelé hív.

Mit tethet a színész, ha már a próbafolyamat elején látja, nem a megoldás felé vinné a rendezés?

– A színész is tévedhet, de mindig mondhat nemet.

Mondjon egyet! Mikor mondott olyan igazi nagy nemet?

– Sokszor, sok mindenre mondtam már nemet. Amikor a Víg Színházból elmentem Kaposvárra, akkor nemcsak arra mondtam igent, amit Kaposvár jelentett, hanem nemet mondtam arra is, amit akkor a Víg adhatott. Nem volt egyszerű döntés, de rá kellett jönnöm, nem a helyemen vagyok, nem az az én utam. Sokan mondják azt, hogy ők bizony hűségesek a színházukhoz, évek óta ugyanott, ugyanazon a színpadon játszanak. Büszkélkednek azzal, hogy hűségesek, pedig lehet, hogy egyszerűen csak gyávák, félnek az új helyzetektől, a konfliktusoktól. Nem merik a saját útjukat járni. Azt hiszem, a sok-sok igent néhány pontos nemmel lehet hitelesíteni. Én is nehezen indultam el, de most már azt hiszem, a helyemen vagyok.

Miért fontos, hogy legyen Nemzeti Színház?

– Tudom, hogy sokan azt mondják, addig volt igazán szükség a Nemzetire, amíg a magyar nyelvű színjátszás megteremtése, a magyar identitás megteremtése volt a cél, és most már ezekkel a nagy kérdésekkel nem kell foglalkozni. De kell! Amit nem gondozunk, ápolunk, művelünk, szükségszerűen elszorvad, elhal. Nem hihetem, hogy van valaki, akinek szakmai életcélja ennek a kulturális közösségnek – a magyaroknak – a gyengítése. A színházon belüli szakmai sokszínűségünkkel ezt igazoljuk, visszatükrözzük, műveljük – de nem támadhatjuk!

A Nemzetibe a 2002-es nyitóelőadásra kapott meghívást. Mi tartja azóta is itt?

– Amíg én 2002-ben nem kaptam meg a felkérést Ádám szerepére, nekem addig a Nemzeti volt a soha be nem teljesülő álom. Olyan óriások emelték számomra elérhetetlennek hitt magasságokba, mint Bessenyei Ferenc, Sinkovits Imre, Kállai Ferenc... Nem volt kérdés, hogy akarok-e az új Nemzetiben játszani?! Magam se hittem volna, hogy rám osztják Az ember tragédiájában Ádám szerepét. De az is érdekelt, hogy mit gondol a Nemzeti Színházról Schwajda György, Jordán Tamás, Alföldi Róbert és most az is érdekel, mit gondol Vidnyánszky Attila.

FILIP GABRIELLA

Cserna-Szabó András

Evett-e Ibsen Pesten vadkacsát?

A vadkacsa szerzője – különösen fényképezések alkalmával – jobban szeretett ülni, így ugyanis nem volt annyira szembeszökő alacsony termete. Ugyanezen okból óriássörényét hátulról előre égnek fésülte, óriási cilinderekben jelent meg, és mindig magas sarkú cipőt viselt. A fényképeken többnyire így látjuk őt: ülve, égnek álló bozonttal. Kitüntetésmániában szenvedett: ahogy mellére tűzték az egyik plecsnit, már folyamodott is a másikért.

Nem volt egyszerű pasas: nemcsak azt jegyezték fel róla, hogy skorpiót kínzott írás közben, és hogy asztalfiókjában gumiördög-gyűjteményt tartott, de azt is, hogy időnként maga is kisördöggé változott a szesz súlya alatt. Egyik neves életrajzírója, Johnson szerint „amikor ivott, kitört a vulkán”, a szesz nemcsak nyelvét oldotta meg, de láng-ra lobbantotta haragját is. Így aztán nem volt felhőtlen a kapcsolata közvetlen környezetével: barátaival, családjával, író társaival, kávéházi ismerőseivel.

Persze Ibsen és Norvégia kapcsolata sem volt mindig felhőtlen. Henrik az 1860-as évek közepén elhagyja hazáját, mely nem érti és értékeli őt, a zord norvég időjárás helyett a napfényes Itáliát választja, hamarosan megírja a Brandot és a Peer Gyntöt. 1868-ban hitvesével Drezdába, majd hét év múlva Münchenbe költözik. A színház, a pezsgő irodalmi élet, na és a jó német sörök még sok-sok évig távol tartják hazájától.

A norvég drámaíró neve lassan Európa-szerte ismertté válik: bemutatói hol botrányba fulladnak, hol elragadtatással ünneplik – mindezenre az új dráma koronázatlan királyává lesz. A hírnévvel jelentős honorárium is jár, így a szerény körülményekhez szokott Ibsen egyre többet fordíthat kedvenc hobbitjaira, mint például öltözködésre, utazásra, na és persze gasztronómiai örömekre is. Szívesen jár vendég-

lökbe, és mindig nosztalgiával főzti meg a szakácsokkal gyermek-kora kedvenceit: a káposztás krumplilevest vagy a norvég kását. Azt is feljegyezték róla, hogy kedvenc tengeri halait Norvégiából hozatta Drezdába, éppúgy, mint a norvég túrót. Ingyenc volt és ragaszkodott a norvég ételekhez, bár a viking konyha hagyományos fogásait, a húsgombócot és a lapskaust (norvég ragu: sertés- vagy marhahús répával, burgonyával, hagymával, fehérrépával stb. összefőzve) szívből utálta. A jó borjúpecsenyét kultiválta (tejszínes mártással) és a fajdkakassültet. Hogy a klasszikus norvég heringsaláta másnapos gyomorra gyakorolt kedvező hatását is jól ismerte, világosan kiderül A vadkacsából.

Miután végigcsavarogta Európát, 27 évi önkéntes száműzetés után, 1891-ben költözött vissza Norvégiába. Ezután már nem kóricált, maradt hazájában 1906-ban bekövetkezett haláláig. De utolsó kiruccanásai egyikén még ellátogatott hozzánk, Budapestre is (Bécsből jött, ekkor még Münchenben lakott). A magyar fővárosban 1891. április 19-e és 24-e között tartózkodott, gróf Zichy Géza, a Nemzeti Színház intendantsának meghívására.

Április 20-án Ibsen tiszteletére a Nórát tűzte műsorára a Nemzeti Színház Márkus Emiliával a főszerepben. Újházi Ede játszotta Rank doktor szerepét. Az ősz mester az előadás után így dicsérte a híres kaskasleves feltalálójának színpadi teljesítményét: „Igaz örömet érzek, ha olyan gondolkodó, önálló, értelmes színésszel találkozom, mint amilyen Újházi.”

Budapesti tartózkodása alatt megnézte a Népszínházban Blaha Lujzát A piros bugyellárisban, de ott volt a tapsolók között az „operaszínházban” is, ahol Jászai Mari főszereplésével az Elektrát adták. Felkereste Petőfi szobrát, meglátogatta az éppen lábadozó Jókait, és benézett néhány képzőművész (Stróbl, Róna, Benczúr) műtermébe is.

Jelenet a Vadkacsa 1963-ban Tancred Ibsen által rendezett filmváltozatából. A rendező Henrik Ibsen unokája volt, aki fényes katonai és pilóta-karrierje mellett foglalkozott forgatókönyvírással és filmrendezéssel. | forrás: ibsen.nb.no

Ibsen 1891. április 20-án a Nemzeti Színházban Márkus Emília és Újházi Ede főszereplésével tekintette meg saját darabját, a Nórát. Újházi alakítását dicsérte (nem a kakaslevesét).

1891. április 21-én Ibsen tiszteletére a Continentál szálloda nagytermében fényes fogadást rendeztek. A menü a századfordulós pesti topgasztronómia erős francia hatásáról árulkodik. Íme az ételsor:

Consommé
Rissoles de volaille á la Condé
Saumon du Rhin sauce remoulade
Fogas du lac de Balaton á la Demidoff
Filet de boeuf á la Printaniere
Jeune poulet roti á la broche
Salade laitue
Compote melée
Bombe Salammbó
Parfait á la Princesse Valerie
Pâtisserie
Fromage
Fruits

Erőlevestől töltött térszatáskácskákig, rajnai lazactól balatoni fogasig, bélszíntől jércéig, fejessalátától kompótig, sütiktől parféig, sajtoktól gyümölcsökig – van itt minden, mi szem-szájnak ingere. Ám az rögtön látható, hogy a magyar szakácsok kihagyták a kézenfekvő poént, hogy Ibsennek, A vadkacsa írójának magyar kacsát tálaljanak fel, s mivel a bankett borlapjáról nem találtunk információkat, azt is csak remélhetjük, hogy Henriket megkínálták tokajival, hiszen a nagy norvég már Németországban beleszeretett Tokaj hegyének levébe – nem véletlen tehát, hogy A vadkacsa szereplői hosszasan diskurálnak a jó tokaji paramétereiről.

Aki pedig méltón, „Ibsen módra” szeretne egy jót enni, annak ajánlhatjuk a norvég „mázás vadkacsát”. Az állatot leforrázott aszalt szilvával és citrommal meglocsolt, kristálycukorban meghempergett, bazsalikommal megszórt almagerezdekkel töltjük. A sütés végén kenjük be a jószágot a mázzal (1 ek. citromlé, 1 ek. barnacukor, 1 ek. méz, 1 gerezd zúzott fokhagyma, 0,5 dl szójaszósz), majd süssük ropogósra. Jó étvágyat!

Ibsen 70 éves születésnapjáról készült korabeli karikatúra (Alfred Schmidt, Blæksprutten, 1898) | forrás: ibsen.nb.no

BÍZNI A SZÓBAN

Jelenits István rizsáról, lélekről, bunkósbotról és Shakespeare hatalmáról

A színház nem múzeum. A műveknek a lényegükkel kell a jelenhez fordulniuk. Ez a lényeg pedig a szavak erejében rejlik, ezt kell a színésznek életre kelteni, megszólaltatni – vallja Jelenits István. A piarista szerzetes és tanár, filozófus és teológus úgy látja: ha nem érdekelné bennünket – színészt, rendezőt, nézőt – a másik ember sorsa, akkor színház sem volna.

Emlékszik az első színházi élményre?

– Nagyon régen volt, hogyan is volt?! Gyerekkoromban inkább moziba jártunk, Berettyóújfaluban Makk Károly papjác volt a falu mozija. Amikor Észak-Erdély visszakérült, 1941-ben, Nagyváradra kerülve kisgimnazistaként jártam először színházban. Az épületre, a játékra, a színes világra emlékszem, de a darabra nem. Ezen a színpadon láttam Mécs Lászlót, aki a premontreiek fehér reverendájában szavalt a saját verseit. Magával ragadó élmény volt!

Shakespeare-rel kapcsolatosan azt írja egyik tanulmányában, hogy az ő kora és a mi korunk közönsége közötti különbség az, hogy a „mai ember lelkében egyre csökken a szó felidéző ereje”, s ezért minden mással próbálja felhívni magára a figyelmet a színház is.

– Régebben ünnepibb esemény volt a szó az emberek életében, amely munkában, magányban, kisebb közösségekben telt, ritkábban esett meg, amikor nagyobb közösségben gyűltek össze. A parasztember, aki reggel elment kapálni, este örült, ha szót válthatott a feleségével, gyerekeivel. „A néma gonosz kölcsönkérte a jóság nyelvét és lármává degradálta” – írja egyik versében az angol Wystan Hugh Auden. Anélkül, hogy a gonosz jelentésén elmélkednénk, a mondat második felére figyelünk. A tömegkommunikáció jóvoltából szó- és képözönben élünk – és ebből már elég!

A szavakból sóder lesz, rizsa, ahogy a diákok nevezik azt a fölösleges beszédet, ami ellen inkább védekezni kell. Ebből pedig nehéz a hiteles szónak kiemelkednie, amire érdemes odafigyelni – és nem feltétlenül kell hinni benne –, csak egyszerűen foglalkozni kell vele, a provokatív erejét komolyan venni. Úgy érzem, kevesebbet bízunk a szavakra, mint amennyit lehetne, s amit szavaktól várunk, az is kevesebb. Nem biztos, hogy azok a szavak a fontosak, amelyek csak a mennyiségükkel fogva döngönyöznek bennünket, hanem inkább azok, amelyek állásfoglalásra kényszerítenek.

Mi történik ebben a szóözönben a színházban?

– Megvannak annak a fogásai, hogyan próbálják a közönség figyelmét egymásra licitálva fölajzani – és nem csak színházban –, aminek az

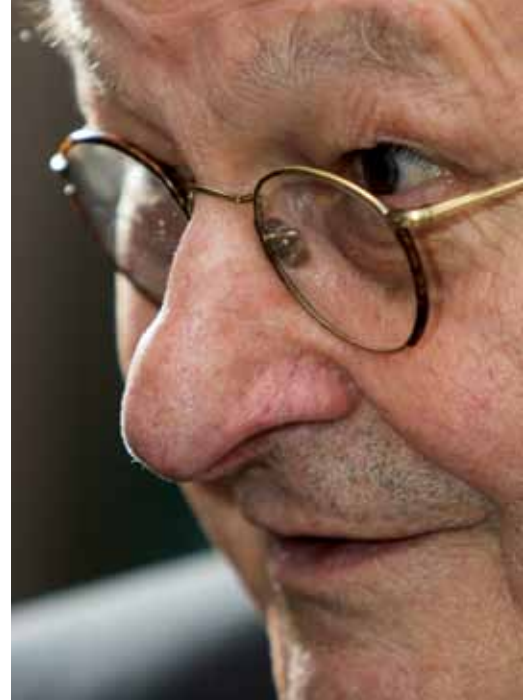

Jelenits István

1932-ben született Berettyóújfaluban. Piarista szerzetes, teológus, író, tanár. 1955-ben lépett be a piarista rendbe, 1965 és 2003 között a budapesti piarista gimnáziumban a hittan, illetve a magyar nyelv és irodalom tanára. A rendszerváltozás után a gödi és a váci piarista iskolákban is órádó. A rend hittudományi főiskoláján, majd a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán évtizedeken át biblikus tárgyakat tanít. 1985 és 1995 között a piarista rend magyarországi tartományfőnöke. Széchenyi-, Magyar Örökség és Prima-díjas, 2012-ben megkapta a Magyar Corvin-láncot és a Pro Urbe Budapest-díjat.

eredménye éppen ellenkező: lefelé hat. Bevallom gyakorló tanárként is egyre ritkábban vittem diákokat színházba. Elmegyünk, mondjuk, a Csongor és Tündére, s ahelyett, hogy ott Vörösmarty szavait komolyan vennék, teszem azt a nyílt színen szeretkeznek, mert úgy gondolják, ezzel lehet a közönséget lebilincselni. Ha valaki ezt akarja látni, elég ha kinyitja a televíziót!

Vallom, hogy minden ember óriási érték, ám a színháznak kellene hogy legyen egyfajta minőségi szintje, és nem volna szabad az intézményeket anyagilag annak kiszolgáltatni, hogy minél több nézőt akarjanak becsábítani, mert ezzel a sokaság igényéhez kell igazodni, s ahhoz szükséges a „cirkusz” vagy nem is tudom micsoda. Én hiszek abban, hogy nem sokaság, hanem lélek. A tömegigények kielégítésének hajhászásában az a veszély rejlik, hogy a minőségi nézőket elveszítjük. Ugyanakkor a minőségi színház a szélesebb közönség számára sem volna megalázó vagy veszteség. Éppen ellenkezőleg.

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Mit ért minőségen?

– Az én eszményem az eszköztelen színház, amikor a színész pusztán a testére és a szavakra hagyatkozva eleveníti meg a művet, és így szerzi meg a közönség rokonszenvét. Talán naivabb nézőnek kellene lennem. Általában fintorgó képpel jöttem ki a darabokról. Amikor egyetemistaként láttam az angol Peter Brook híres Szentivánéji álom-rendezését, az visszaadta a színházba vetett ingadozó hitemet. Szintén ebben az időszakban volt az, amikor az egyetemen Füst Milán tartott előadást Shakespeare-ről. Ő mesélte, hogy a Vihar előadásán – talán Londonban – ózont permeteztek a közönségre, hogy a nézőtérén a vihar légköri viszonyait is felidézzék. Füst Milán pedig azt üvöltötte: ez örültség, baromság, hiszen maguk a Shakespeare-szavak viharzanak. A szövegei ugyanis nem arra vonatkozó útmutatások, hogy milyen hatásokat kell általuk más úton előidézni, hanem azok maguk – a színész játéka révén – idézik elő a hatást a nézőben.

Megdöbrent, amikor azt látom, hogy ha egy színház szívdöglesztő és drága technikai produkciókkal él, amelyek persze érdekesek és a szellemességüket sem lehet teljesen kétségbe vonni. Nekem mégis az az érzésem, mintha az előadott művek valamiféle technikai önreklámozás ürügyévé válnának.

Bizonyára vagyunk néhány színházra valók, akik mondjuk akár egy régi szerző darabjának a mai emberhez szóló értelmezésére vagyunk kíváncsiak: az ismert szavak új hangsúlyaira. Akár be is hunyhatom a szemem, mert nem vagyok kíváncsi többre, csak a szavak hatalmára, és az élmény ettől még eleven színház.

A látvány kapcsán mondta Csányi Vilmos, hogy a képi információk feldolgozására az állatok is képesek, az ember evolúciós előnye azonban többek közt az, hogy kialakult az absztrakciós képessége, kialakult a nyelv, s hogy olyan dolgokat is el tud képzelni, amelyek nincsenek.

– A szó a szellemet nagyobb öntevékenységre és kooperációra készíti, mert a szavak megérintik a vizuális fantáziát, s magam öltöztetem fel a megidézhető képet. A szó többet mond, mint a látvány, amelyen tágra nyílt szemmel csodálkozhatok.

Hogyan látja az élő szó és a leírt szöveg viszonyát?

– Azt mondják, a szó elszáll. De az élő szó mégis sokkal könnyebben érthető, mint a leírt. A gyerekeket sem lehet leültetni valamely klaszikus mellé, de ha magyarul felolvasom a szöveget, a tízórai is kiesik a kezükből. Az artikuláltan elmondott szöveggel kalauzolom is a gyereket, és ugyanezt teszi a színész is a közönségével, ahogy a szerepét átéléssel elmondja-játssza. A mondatok dinamikája ugyanis nem papíron, hanem élőszóban elevenedik meg, a „papírszöveg” csak lenyomata a beszédnek, és őrzi annak bizonyos jellemzőit, más jellemzőit viszont lenyeli, veszni engedi – ezt kell visszaadnia a színésznek. Ma ebben nem hisznek. A szavak erejében.

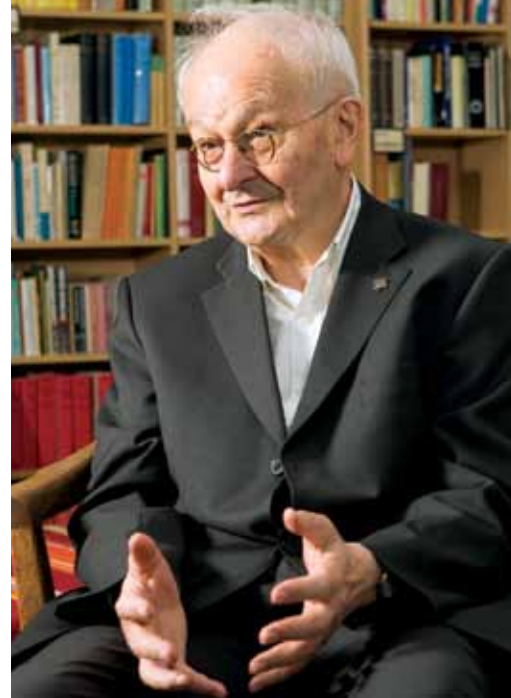
Ezt persze másfelől is megközelíthetjük. Katona Józsefnél – akiről az egyetemi szakdolgozatomat írtam –, a Bánk bán színi utasításaiban nem azt olvassuk, hogy Petúr leül, hanem: egy székre veti magát; amikor pedig behozzák Melinda holttestét: Bánk a fejét a földhöz nyomva görgeti – ezek a nyelvi fordulatok is mutatják, hogy a színésznek szánt utasítást milyen elemi erővel meg lehet fogalmazni. Ha tehát az ember figyelmesen és érthető lélekkel olvas, akkor az ilyen elejtett megjegyzések révén lüktetni, élni kezd a szöveg.

És Shakespeare?

– Shakespeare-ben az a gyönyörű, hogy egyszerre tudott szórakoztatni és életbevágó dolgokról tudósítani. S ezt nemcsak a vajt fülű közönség értette meg, hanem azok az egyszerű emberek is, akik röhögtek a tragárságain, amelyekből észrevétlenül átvezette őket az emelkedett gondolatok felé.

Emlékszem például, amikor a Hevesi téri Nemzetiben a rendetlenkedő gyerekeket Sinkovits Imre az előadást megszakítva kioktatta, hogy miként is kell a színházban viselkedni. Pedig nem prédikálni kell, hanem úgy kell játszani, hogy a tízórai és a bunkósbot is kiessen annak a kezéből, aki a színházban randalírozik. Shakespeare sosem hordta volna le a zajongó mesterlegényeket, mert kiröhögik. Ő állta ezt a versenyt. És szerintem volt benne felelősségérzet: meg akarta szólítani a korát, érezte, hogy fontosabb ő akár egy uralkodónál is, mert annak vannak hajóhadai, ágyúai, de színháza csak neki van. Tehát nem csak

„Az én eszményem az eszköztelen színház, amikor a színész pusztán a testére és a szavakra hagyatkozva eleveníti meg a művet, és így szerzi meg a közönség rokonszenvét. Talán naivabb nézőnek kellene lennem.”

meggazdagodni akart, hanem formálni is a világot – tudta, érezte, hogy ez hatalom.

Szó sincs azonban arról, hogy ma is úgy kellene játszani, ahogy négyszáz évvel ezelőtt tették, a színház ugyanis nem múzeum. De az Othellót úgy kell eljátszani, hogy egy férj ma is elgondolkozzon azon, hogyan bánik a feleségével, hogy mit kezdjen a féltékenységgel. Azzal a bizalommal kell ma is előadni a régi, klasszikus darabokat, hogy azok nem szűntek meg a jelenhez szólni, ám ezt sohasem a mű peremén megjelenő kuriózumaikkal teszik, hanem a lényegükkel.

Az iskoladramák – így a piarista rendé – mennyiben voltak igazi színdarabok és az előadásaik igazi színházi események?

– A kecskeméti rendház történetében olvasható a következő epizód. Egy tehetős ember Pestre akart menni, és egy cigánytól bérelt volna szekeret, aki azonban azt mondta: csak holnap, mert ma a piarista atyáknál színdarabot adnak, amit ő meg akar nézni. Talán nem túlzás ebből arra következtetni, hogy egy egész város számára jelentős esemény volt az a színház, amelyet diákok adtak elő, és bizonyára az egyetlen is volt a városban.

Rendalapítónk, Calasanzi Szent József – aki 1649-ben halt meg – elintéztette az iskolai színjátékokat, mert hivalkodásnak tartotta, és a szegény gyerekek tanítása mellett nem is nagyon volt erre pénz. Aztán – gondolom – engedtek az idők kíváncsainak, hogy az oktatás ne legyen túlságosan rideg és aszkétikus. A történeti Magyarországon 1642 óta működtek piarista iskolák, s ezek történetéből ismerjük a rend iskoladramáira vonatkozó feljegyzéseket. Játsoztak Molière-t is, Plautust is, de a darabokat kivonatolták, lerövidítették, az iskolás gyerekek számára átdolgozták.

Ha – mondjuk így – laza erkölcsű színész játszik szentet, nincs abban ellentmondás?

– Hogyne volna! Maga az élet is tele van ellentmondásokkal. De a hányt-vetett életű emberben is felvillannak a szentnek a sejtelméi, így azt nem érzi magától teljesen idegennek. Egy szent életű ember is előadhat egy bűnös történetet, és eljátszhat egy gyilkost. Az emberben ak-

kor is minden „együtt van”, ha nem kapaszkodik meg Istenben, ha nem adja át egész életét Istennek, de ettől még annak vonzásában, ámulatában él – gyötörődve, tudatosan vagy sem.

A színész számára egyedülálló lehetőség, hogy mások – a drámák konstruált világában meglevenedő szereplők – szabadságának és korlátainak a terébe is be tud lépni.

– Tulajdonképpen mindannyiunk vágya és törekvése, hogy ne maradjunk önmagunkba bezárva, hogy megértsük egymást. A diákjaimnak azt szoktam mondani, hogy az emberi lét lehetőségei olyanok, mint egy gazdagon terített svédasztal: mindent nem lehet magamévá tennem, mert egy tányérom van, egy gyomrom. Örülök, hogy ennyi minden közül választhatok, de nem kell lemondanom a többitől sem, mert a másik ember mást választ, és annak örül, én pedig azzal a másikkal jóban vagyok, tehát megoszthatjuk egymással az élményeinket.

A színházban is ez történik.

A színész belebújik a szerepekbe, a néző ugyan nem bújhat beléjük, de ő is átéli a megidézett életeket, azok tragikus vagy komikus pillanatait. Ha nem érdekelné az embert a másik sorsa és az élet egésze, színház sem volna. Mindez a színészt olymértékben érdekli, hogy meg is tanulja egy másik – király, gazember, koldus – szerepét, s ebbe a befogadásba beavatja a nézőt azzal, hogy eljátssza neki. A színész ugyanakkor csak ideiglenesen lesz király, gazember és a többi, a kockázataival együtt már nem vállalja ezeket a sorsokat, hiszen miután a királyt lenyakaszták, ő tapsok közepette hajlong a közönség előtt. Ám játék közben mégis magára vette annak a másik embernek a sorsát. De ne felejtjük, hogy a színésznek is – mint mindenki másnak –, egy szerep jut az életből. És az övé pont az, hogy színész.

KORNYA ISTVÁN

Budapest, 2003–2013

Az interjú korábbi és rövidebb verziója olvasható Jelentis István Ha valaki beszél... (2007) című kötetében.

KONCERT

nov. 17.

Jeanne d'Arc – film, színház, muzsika

A Jeanne d'Arc szenvedései című legendás némafilm (rendező: Carl Theodor Dreyer) vetítését élő zenei aláfestéssel varázsolja nagyszabású színházi élménnyé az Óbudai Danubia Zenekar. Már-már divattá vált, hogy neves zeneszerzők komponálnak kísérőzenét az 1928-as mozifilmhez. Magyarországon első ízben a Nemzeti Színházban történik meg ez a nagyszabású találkozás. Dreyer klasszikusa „alatt” a fiatal észt zeneszerző, Tõnu Kõrvits 2009-ben komponált műve hallható. Vezényel: Dubóczy Gergely.

mikor? hol? november 17. – 19 óra,
Nemzeti Színház, Nagyszínpad

FORDÍTOTT SZÍNHÁZ

dec. 2.

Paul Claudel: Délforduló

A neves francia katolikus író, költő, drámaíró, Paul Claudel (a Johanna a máglyán című előadásunk egyik szerzője) bő negyven évig nem adta ki a kezéből a Délforduló című drámáját, amelynek első változata 1906-ban íródott. A darab közvetlensége, az alig feldolgozott szerelmi élmény teszi nagyon életszerűvé, s nem is annyira Claudel, mint inkább az élet, Isten által írott drámává a művet. A Nemzeti Színház új sorozatának – Fordított színház – első darabját Söptei Andrea, Szarvas József, Mátyássy Bence, Schnell Ádám olvassa fel. Rendező: Nagy Péter István rendezőgyakornok.

mikor? hol? december 2. – 16 óra
Nemzeti Színház, Kaszás Attila Terem

VERSEK SZÓDÁVAL

nov. 20.

Vendég: Muszka Sándor

A romániai magyar költő, Muszka Sándor első verseskötete 2005-ben jelent meg. Az azóta már többkötetes szerző a Magyar Írószövetség Versek szódával – avagy költők másképp című sorozatának estjén, a Nemzeti Színházban mesél versekről, irodalomról és az életéről.

mikor? hol? november 20. – 19 óra
Nemzeti Színház, Kaszás Attila Terem

KONFERENCIA

dec. 10.

Claudel, Pilinszky, Novarina

A Johanna a máglyán című előadáshoz kapcsolódóan rendez konferenciát A színház a szent és a profán mezsgyéjén címmel a Nemzeti Színház. Vendégeink a jeles francia drámaíró és rendező, Valère Novarina, Jelentis István piarista szerzetes és irodalomtörténész, valamint Sepsí Enikő irodalomtörténész, akik Claudel, Pilinszky, Novarina színházi műveiről beszélnek. Felolvas Szűcs Nelli, Horváth Lajos Ottó és Schnell Ádám.

mikor? hol? december 10. – 16 óra
Nemzeti Színház, Kaszás Attila Terem

ÉVFORDULÓK

A Nemzeti Színház fontos feladatának érzi, hogy azok a dolgozók, akik szakmájukat magas színvonalon és hosszú ideje úzik, a kerek évfordulókon abban a megtiszteltetésben részesüljenek, hogy nagy plénum előtt köszönt-

sék őket. Az évadnyitó társulati ülésen Géczy Istvánt (a fotón), a teátrum főügyelőjét köszöntöttük, aki negyven éve dolgozik a pályán. A Vitéz Lélek premierjén Nagy Anna művésznőt tapsolta meg a közönség, aki ötven éve áll a világot jelentő deszkákon. Gratulálunk!

ÚJ SZEREPBEN

Gerlits Réka, a Nemzeti Színház művésze a 2013/2014-es évadban új szerepben próbálja ki magát. A színpad és az anyaság után most műsorvezetőként debütál a teátrum online magazinjában, a Művészbemutatóban. A videókat a Nemzeti honlapján és facebook oldalán tekinthetik meg, akik kíváncsiak egy-egy előadás kulisszatitkaira.

A LEGJOBB

Tenki Réka a legjobb női mellékszereplő díját kapta a Sirály című előadásban nyújtott alakításáért a színikritikusoktól. A Színházi Kritikusok Céhe 33. alkalommal adta át az előző évad kiemelkedő színházi teljesítményeit elismerő Színikritikusok Díját, az idén a Trafóban.

ZAJOS SIKER

A szatmárnémeti Harag György Színtársulat alapításának 60. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségre utazott első külföldi vendégjátékára Nemzeti Színház október 6-án. Tamási Áron Vitéz lélek című darabja

zajos sikert aratott, a közönség állva tapsolta a művészeket – adta hírül a Szatmár.ro hírportál. A Nemzeti október második felében indult újabb turnéra a Vitéz lélekkel, amelyet a kárpátaljai Ungváron, Munkácson és Beregszászon, valamint Debrecenben láthatott a közönség.

LEVÉL FARKASLAKÁRÓL

Tamási Áron Farkaslakán született, büszkéek rá ma is földijei. A Vitéz lélek szeptember 27-i bemutatójára is kíváncsiak voltak. Ezt az e-mailt kaptuk tőlük, amire viszont mi vagyunk büszkéek.

Nagyon nagy hálával szeretném megköszönni a farkaslakiak és a magam nevében, hogy részesei lehettünk a Tamási csodának, a Nemzeti Színház tolmácsolásában. Nagy és felejthetetlen élmény marad a számunkra, melyet elvesztünk magunknak jó helyre, amire jó emlékezni. Jó volt ott lenni és megérezni a lélek üzenetét.

A ma is érvényes, sőt egyre aktuálisabb Tamási üzenet ájtott a nézőknek, hogy a test és lélek egysége adja meg az egészséget. Ma egyre inkább testi, anyagi szinten tobzódik a világ és a lélek felé fordulás egyre inkább szükség-szerű. Akárcsak a mai körülményekre írta volna nagy írónk: „Válságban van a lélek, akár emberi tartalmát tekintem, akár egyéni színtét, vagy magyar jellegét. Ezen se ütdjünk meg, mert a lélek betegsége korszerű tünet: nem csak mi szenvedünk benne, hanem más nemzetek fiai is. Sajnos, ma ez az egyetlen és valóságos bizonyítéka az emberi „közösség” létezésének s legfőképpen az európai egységnek. Beteg a lélek, mert az anyagiasság olyan világnézetet kényszerített rá, amelyben meg kellett nyomorodnia.

Az egészséges és termékeny világnézetnek ugyanis három örök tényezője van az emberi lélek számára: az Isten, a természet és a társadalom.

Emberhez méltó élet csak akkor képzelhető el, ha a lélek e három tényezőhöz való kapcsolatát megnyugtató módon rendezni tudja.”

Isten, természet és társadalom, mind benne voltak a darabban, de ott volt az őserő, az egyszerű emberi viaskodások, tiszta érzelmek, erkölcs...

Tamási szavaival azt kívánjuk: „...szálljon rátok minden áldás. Hajnalonkint szebbé váljon az álmotok és szemetekkel lássátok a virág nyílását, hogy annál több kedvetek legyen. Minden jókkal együtt a búzával annyi öröm nőjön nektek, hogy azzal megérjétek esztendőről esztendőre.” (Tamási Áron: Jussomat ne vitassátok)

Még egyszer, mindent köszönünk!

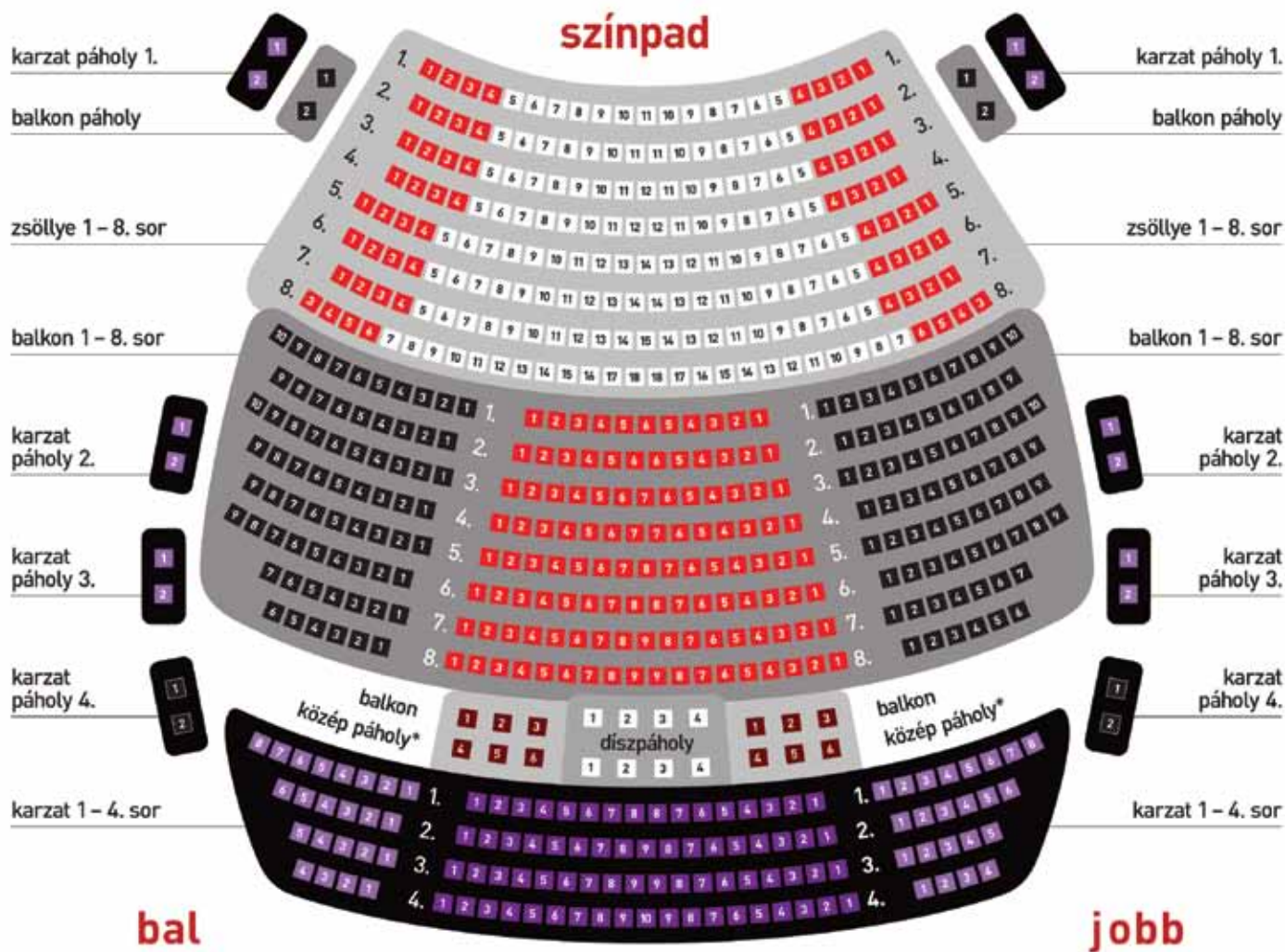
Ölelő szeretettel:

Hadnagy Jolán, Farkaslakáról

Nagy Anna (középen) és a farkaslakai asszonyok | fotó: Eöri Szabó Zsolt

NAGYSZÍNPADI JEGYÁRAK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória
 2. Árkategória
 3. Árkategória
 4. Árkategória
 5. Árkategória

Kategória/szektor	I. helyár (normál nézőtér, helyre szóló jegyek)	II. helyár (Fodrásznő)
1. kat. (zsöllye közép, díszpáholy)	3800 Ft	2900 Ft
2. kat. (zsöllye bal/jobb, balkon közép)	3000 Ft	2500 Ft
3. kat. (balkon bal/jobb, bizonyos páholyok)	2400 Ft	1900 Ft
4. kat. (karzat közép)	2100 Ft	1600 Ft
5. kat. (karzat bal/jobb, bizonyos páholyok)	1800 Ft	1300 Ft

Egyéb játszóhelyek, jegyárak:

Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem,
színpadi nézőtér (Mesés férfiak szárnyakkal, Szarvassá változott fiú)

egységesen 2600 Ft (a jegyek nem helyre szólóknak)

Versek szódával (Kaszás Attila Terem)

egységesen 2200 Ft (a jegyek nem helyre szólóknak).

Last minute akció diákoknak!

Utolsó pillanatban jut eszedbe, hogy
színházba gyere?

Neked találtuk ki ezt az akciót!

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól
függetlenül, érvényes diákigazolvány
felmutatásával vehető igénybe,
a színház jegypénztárában,
az előadás megkezdése előtt egy órával.

**A megmaradt jegyek ára
egységesen 500 Ft.**

Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

VÁLTSON BÉRLETET A 2013/14-ES ÉVADRA!

Válasszon bérleteink közül előadások és ülőhelyek alapján! Majd döntse el Ön, mikor kívánja megnézni az adott előadásokat!

DIÁKBÉRLET – NAGYSZÍNPAD

I. árkatagória: balkon bal/jobb

II. árkatagória: karzat

BUBIK ISTVÁN bérlet 4200 Ft | 3000 Ft

(a négy meghirdetett előadásból
tetszőlegesen három előadás választható!)

Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

P. Claudel – A. Honegger: **JOHANNA A MÁGLYÁN**

W. Shakespeare: **AHOGY TETSIK**

Szarka Tamás: **MÁRIA**

SZIGLIGETI EDE bérlet 4200 Ft | 3000 Ft

Csokonai Vitéz Mihály: **KARNYÓNÉ**

Szigligeti Ede: **LILIOF**

Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**

DIÁKBÉRLET – STÚDIÓSZÍNPAD

TÍMÁR JÓZSEF bérlet 3000 Ft

(a négy meghirdetett előadásból
tetszőlegesen három előadás választható!)

Széni Miklós – O. Zsukovszkij – Lénárd Ödön szövegeiből: **ME-
SÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL**

Galambos P. – Kovács-Cohner R.: **BOLDOGSÁGTÖREDÉK**

I. L. Caragiale: **ZÜRZAVAROS ÉJSZAKA**

A. P. Csehov: **HÁROM NŐVÉR**

CSALÁDI BÉRLET – NAGYSZÍNPAD

(egyidejűleg legalább három bérletet kell vásárolni)

I. árkatagória: zsöllye közép

II. árkatagória: zsöllye bal/jobb, balkon közép

III. árkatagória: balkon bal/jobb

BAJOR GIZI bérlet 4600 Ft | 3600 Ft | 2900 Ft

Szigligeti Ede: **LILIOF**

Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**

Újdonság a Családi bérlet. A Nagyszínpadra meghirdetett BAJOR GIZI BÉRLET rendkívül vonzó árával kifejezetten a közös színházi élményre vágyó családok számára kedvező. A bérletből egyidejűleg legalább három darabot kell vásárolni.

Pedagógusok és diákok figyelmébe ajánljuk!

A hagyományos bérleteknél jóval kedvezőbb áron, kategóriától függően 3000 vagy 4200 forintért szabadon választható időpontokra válhatnak bérletet a pedagógusok és a diákok. Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek és csak a megadott előadásokon használhatóak fel!

A bérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék fel jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

NAGYSZÍNPADI BÉRLETEK

I. árkatagória: zsöllye közép

II. árkatagória: zsöllye bal/jobb, balkon közép

III. árkatagória: balkon bal/jobb

JÁSZAI MARI bérlet 11 400 Ft | 9000 Ft | 6700 Ft

Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

P. Claudel – A. Honegger: **JOHANNA A MÁGLYÁN**

W. Shakespeare: **AHOGY TETSIK**

W. Gombrowicz: **OPERETT**

EGRESSY GÁBOR bérlet 11 000 Ft | 8600 Ft | 6500 Ft

Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

Molière: **SCAPIN, A SZEMFÉNYVESZTŐ**

P. Claudel – A. Honegger: **JOHANNA A MÁGLYÁN**

W. Shakespeare: **AHOGY TETSIK**

SINKOVITS IMRE bérlet 10 500 Ft | 8000 Ft | 5900 Ft

Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

P. Claudel – A. Honegger: **JOHANNA A MÁGLYÁN**

Szarka Tamás: **MÁRIA**

Juhász Ferenc: **A SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ**

MÉSZÁROS ÁGI bérlet 11 000 Ft | 9000 Ft | 6500 Ft

G. Feydeau: **BOLHA A FÜLBE**

W. Shakespeare: **AHOGY TETSIK**

Molière: **SCAPIN, A SZEMFÉNYVESZTŐ**

Szigligeti Ede: **LILIOF**

STÚDIÓSZÍNPADI BÉRLETEK

(a jegyek nem helyre szólóak,
a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik.)

NÉMETH ANTAL bérlet 7700 Ft

Széni Miklós – O. Zsukovszkij – Lénárd Ödön szövegeiből: **ME-
SÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL**

Juhász Ferenc: **SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ**

A. P. Csehov: **HÁROM NŐVÉR**

Borbély Szilárd: **HALOTTI POMPA**

HEVESI SÁNDOR bérlet 7700 Ft

I. L. Caragiale: **ZÜRZAVAROS ÉJSZAKA**

Galambos P. – Kovács-Cohner R.: **BOLDOGSÁGTÖREDÉK**

A. P. Csehov: **HÁROM NŐVÉR**

T. S. Eliot: **GYILKOSSÁG A SZÉKESEGYHÁZBAN**

Bővebb jegy- és bérletinformációk:

Jegyiroda a Nemzeti Színházban: 1095 Budapest, Bajor Gizi park 1. | telefon: 476 6868 | nyitva tartás: hétköznap 10-18 óra, munkaszüneti és ünnepnapokon 14-18 óra között, illetve az előadások kezdetéig

Andrássy úti jegyiroda: 1061 Budapest, Andrássy út 28. | telefon: 373 0963, 373 0964, 373 0995, 373 0996, fax: 331-2837 | nyitva tartás: hétköznap 10-18 óra, szombaton és vasárnap 11-19 óra között.

Nagyszínpad	26	Szo	19:00
Nagyszínpad	27	V	19:00
Nagyszínpadi nézőtér	30	Sz	19:00
Gobbi Hilda Színpad	30	Sz	19:00
Kaszás Attila terem	31	Cs	19:30

Nagyszínpadi nézőtér	2	Szo	19:00
Nagyszínpadi nézőtér	3	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	3	V	19:00
Nagyszínpad	4	H	19:00
Kaszás Attila terem	4	H	19:30
Nagyszínpad	5	K	19:00
Nagyszínpad	6	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	7	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	8	P	19:00
Nagyszínpad	9	Szo	19:00
Kaszás Attila Terem	9	Szo	15:00
Nagyszínpad	10	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	10	V	15:00
Kaszás Attila Terem	10	V	19:30
Nagyszínpad	11	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	11	H	19:00
Nagyszínpad	12	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	12	K	19:00
Kaszás Attila Terem	12	K	19:30
Nagyszínpad	13	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	13	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	13	Sze	19:30
Nagyszínpad	14	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	14	Cs	19:00
Nagyszínpad	15	P	19:00
Nagyszínpad	16	Szo	15:00

Mária I Szarka Tamás (a Csokonai Nemzeti Színház vendégjátéka)

Mária I Szarka Tamás (a Csokonai Nemzeti Színház vendégjátéka)

Szarvassá változott fiú I Juhász Ferenc (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Csörte I Boros Rozália (a Békéscsabai Jókai Színház vendégjátéka)

Tudod, hogy nincs bocsánat I József Attila est – Földes László Hobo

NOVEMBER

Szarvassá változott fiú I Juhász Ferenc (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Szarvassá változott fiú I Juhász Ferenc (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Zűrzavaros éjszaka I I. L. Caragiale

Fodrásznő I Szergej Medvegyev

Tudod, hogy nincs bocsánat - József Attila est I Földes László Hobo

Fodrásznő I Szergej Medvegyev

Fodrásznő I Szergej Medvegyev

Shakespeare Összes Rövidítve I Madhouse Theatre Company (angol nyelvű előadás)

Shakespeare Összes Rövidítve I Madhouse Theatre Company (angol nyelvű előadás)

Scapin, a szemfényvesztő I Molière

Egyfelvonásos komédiák I A. P. Csehov (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Scapin, a szemfényvesztő I Molière

Három nővér I A. P. Csehov (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Tudod, hogy nincs bocsánat - József Attila est I Földes László Hobo

Scapin, a szemfényvesztő I Molière

Agónia I Miroslav Krleža (a veszprémi Petőfi Színház vendégjátéka)

Vitéz lélek I Tamási Áron

Zűrzavaros éjszaka I I. L. Caragiale

Ballada a két sebzett hattyúról I Földes László Hobo

Vitéz lélek I Tamási Áron

Zűrzavaros éjszaka I I. L. Caragiale

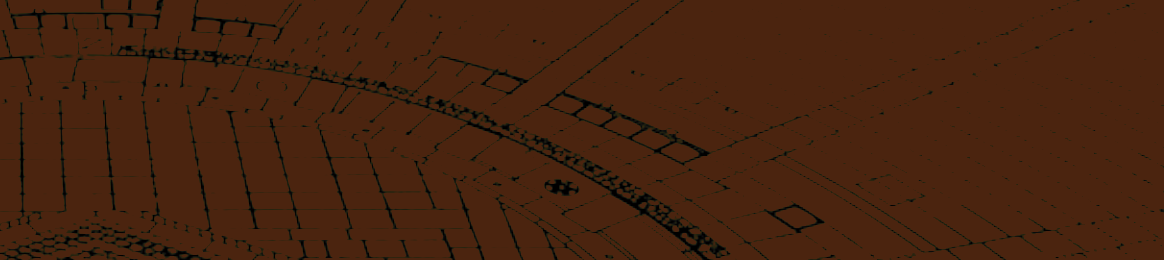
Ballada a két sebzett hattyúról I Földes László Hobo

Vitéz lélek I Tamási Áron

Zűrzavaros éjszaka I I. L. Caragiale

Liliomfi I Szigligeti Ede (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Liliomfi I Szigligeti Ede (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Gobbi Hilda Színpad	16	Szo	19:00
Kaszás Attila Terem	16	Szo	19:30
Nagyszínpad	17	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	17	V	19:00
Kaszás Attila Terem	18	H	19:30
Gobbi Hilda Színpad	19	K	19:00
Kaszás Attila Terem	20	Sze	19:30
Gobbi Hilda Színpad	21	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	22	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	23	Sz	19:00
Kaszás Attila Terem	23	Sz	19:30
Gobbi Hilda Színpad	24	V	15:00
Kaszás Attila Terem	24	V	19:30
Nagyszínpad	29	P	19:00
Nagyszínpad	30	Sz	19:00
Nagyszínpad	1	V	19:00

Csoda I Schwajda György (a kaposvári Csiky Gergely Színház vendégjátéka)

Egyfelvonásos komédiák I A. P. Csehov (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Jeanne d'Arc – filmkoncert I A NSz és az Óbudai Danubia Zenekar közös hangversenye

Csoda I Schwajda György (a kaposvári Csiky Gergely Színház vendégjátéka)

Tudod, hogy nincs bocsánat – József Attila est I Földes László Hobo

Zűrzavaros éjszaka I I. L. Caragiale

Versek szódával! Avagy költők másképp I vendég: Muszka Sándor

Karnyóné I Csokonai Vitéz Mihály (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Karnyóné I Csokonai Vitéz Mihály (a beregszászi Illyés Gyula MNSz vendégjátéka)

Három nővér I A. P. Csehov

Tudod, hogy nincs bocsánat - József Attila est I Földes László Hobo

Három nővér I A. P. Csehov

A Gézagyerek I Háy János (a miskolci Nemzeti Színház vendégjátéka)

Johanna a máglyán I Arthur Honegger – Paul Claudel | **PREMIER**

Johanna a máglyán I Arthur Honegger – Paul Claudel

DECEMBER

Johanna a máglyán I Arthur Honegger – Paul Claudel

Scapin, a szemfényvesztő – Trill Zsolt, Vanyecz Artúr | fotó: Máthé András

KÖZÖS NÉZŐPONT

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –
2013. október, 1. évfolyam, 2. szám

„Amit megírunk, az megtörténik” – Hubay Miklós szavaival ajánljuk az olvasók figyelmébe a Szcenárium második számát. A szerkesztők a színházszerető nagyközönség mellett a diákok és a pedagógusok figyelmére számítanak – mindazokéra, akiket érdekel, miként születik meg egy-egy előadás.

„Amit a néma és tehetetlen szerző-isten nem tett, az egyén pedig nem is tehetett meg, azt megteszi a közösség. Nem egy hős, nem egy magányos Krisztus hoz megváltást és gyűri le a kegyetlen predestináció (sors, moira) erejét: szerzője ellen csak a szereplő lázadhat, pontosabban az általuk megjelenített szereplők sorsát visszautasító játéklények közössége, akiknek erre csak a rendező mint a maga nemében szintén lázadó alkotó adhat engedélyt (vagy utasítást).” (Bessenyei Gedő István)

„Kétségtelen, hogy régebben vakmerőbbek voltak az irodalomtörténészek, nekimentek az íróknak, elolvasták a művet, véleményt alkottak róla, és megírták. Ez ma már nincsen. Ma már számítógép mellett,

Az októberi szám tartalmából:

Bessenyei Gedő István: „Halál! Hol a te fullánkod?” – Vidnyánszky Attila rendezéseiről (I. rész)

Szépirodalom-e a dráma? (Spiró György, Szörényi László)

Végh Attila esszéje a paródiáról

Páskándi Géza: Áron ága kivirágzik

Matei Vişniec: Az egyetemes és ismeretlen Caragiale

Kulcsár Edit: A lélek külvárosa (a románok önképe Caragiale műveinek tükrében)

Pályakép: Básti Juli

Eugenio Barba: Hamu és gyémánt országa

a **szcenarium** megvásárolható
a Nemzeti Színházban és az Andrássy úti jegyirodában

internetről gondosan be lehet idézni, mit mondott az illető darabról a „bürgözdí hírlapban” valaki, és abból mi következik. Aztán abból, hogy mondjuk, Homéroszt Békés megyében hogyan recipiálták a 19. század végén, különös tekintettel a mezővárosi polgárságra, levonod végül a merész következtetést, hogy Zeusz valószínűleg nem is létezett, vagy ha igen, akkor nem úgy hívták.” (Szörényi László)

„...miközben az individualizmus egyre inkább kibontakozik Európában, a paródia és a satíra mindvégig – még az Illetékes Elvtársak korában is – fenntartja magának a jogot, hogy a társadalmi anomáliákra figyelmeztessen, hogy tehát a korszellemet indirekt módon megpróbálja visszavezetni aranylább ligetek felé.” (Végh Attila)

„...furcsa filozófia az, amely a »naturalizmust«, a »közérthetőt« tartja demokratikusnak az ábrázolásban, és az elvontabbat, stilizáltabbat »arisztokratikusnak«, érthetetlennek. ... a közérthetőség abban a világban [amelyben élünk] főként a cenzoroknak kellett, hogy ők értsék, miről van szó, hiszen a titkos reformisták vagy a radikális ellenzék megalkotta, tehát értette is az áldott »acsoposi nyelvet«. Nehogy rászédjék őket a csalafinta szerzők, a cenzorok esztétikát csináltak.” (Páskándi Géza)

„Caragialéről, mint általában a klasszikusokról, elsősorban ünnepi alkalmakon beszélünk. A fennmaradó időben Caragiale beszél rólunk. És úgy tűnik, neki sokkal jobban megy. Amit mi mondunk Caragialéről, azt állandóan felülvizsgáljuk. Amit Caragiale rólunk mondott, bronzba öntve marad meg az örökkévalóságnak. Caragiale állandóan kiszabadul a formulákból, amelyekkel próbáljuk megfogni, ugyanakkor mi nem tudunk szabadulni a helyzetekből, amelyekben Caragiale tetten ért minket.” (Ştefan Cazimir)

Előzetes a novemberi számból:

„Halál! Hol a te fullánkod?” – Bessenyei Gedő István
Vidnyánszky Attila rendezéseiről (II. rész) | Vagyimir Martinov:
Opus Posth | Végh Attila esszéje az extázisról | „Mikor a bábok
még Istenek voltak” – ismertető Tömöry Márta új könyvéről

Szűcs Nelli | fotó: Máthé András

AZ OLVASHATÓ FODRÁSNŐ

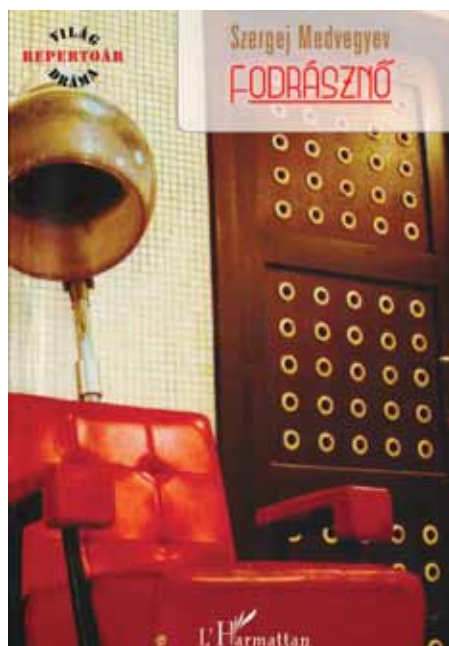
A szerző

Szergej Medvegyev orosz drámaíró, újságíró 1960. szeptember 2-án született Rosztov-na-Donu városában. Diplomáját a Rosztovi Egyetem fizikatudományi karán szerezte, ezt követően egy műszergyárban helyezkedett el, ahol eljutott a főmérnöki beosztásig. Civil foglalkozása mellett már korán bekapcsolódott a helyi kulturális-művészeti életbe: számos dalszöveget írt a 12 Volt és a N.E.T nevű zenekarok számára, valamint színpadi szövegeket írt több színházi produkcióhoz. 1995 elején született első önálló darabja Korunk hősei címmel Italo Calvino Báró a fán című regényének motívumai alapján, Jurij Melnyickij rosztovi rendező felkérésére.

1995-től számos lap munkatársa, újságíró, szerkesztő (Komszomolszkaja Pravda-Rosztov, Expressz-Ripoter, a Provincia kiadóház, Gazeta Dona). 2009-től a rosztovi Ktoglavnij (Ki a legfőbb) folyóirat főszerkesztője. 2006-tól úgy dönt, hogy alkotói tevékenységének középpontjába a drámaírást helyezi. Megírja a Brat-3 (Testvér-3) című darabot Ionesco Különórájának ihletésére, és ettől kezdve évente több drámát publikál. Többek között a díjakkal is kitüntetett Fodrásznőt, az Elképzések a szerelemről és a Varangy című darabokat.

A fordító

A Fodrásznőt Kozma András dramaturg fordította le az előadás számára, aki hosszú évek óta munkatársa a Magyarországon dolgozó jeles orosz rendezőknek, többek között Anatolij Vasziljevnek, Vlad Troickijnek és Viktor Rzsakovnak. Fordította Tolsztoj naplóit, Osztrovszkij drámáit, számos esszé és tanulmány szerzője. A Fodrásznőt könyv formában a L'Harmattan Kiadó jelentette meg Repertoár című kortárs drámákat bemutató sorozatában.

Az előadás

A Fodrásznő utóbbi éveinek egyik legsikeresebb magyar színházi produkciója, amelynek magyarországi ősbemutatója 2009 májusában volt Debrecenben. A Fodrásznő 2010-ben a POSZT legjobb előadásának díját nyerte, a címszereplő Szűcs Nelinek pedig a legjobb női alakításért járó elismerést ítélte oda a Maszk Színészegyesület. A produkció vendégszerepelt Sepsiszentgyörgyön a REFLEX Nemzetközi Színházi Biennálén, Minszkben a Panorama Fesztiválon és az oroszországi Jaroszlavl Volkov Fesztiválján, 2013 szeptemberében a kijevei GogolFesten. A Fodrásznő látható volt már többek között a Szentendrei Művészetmalomban, a veszprémi Pannon Várszínházban, a Gyulai Várszínházban, Sóstón, a Szegedi Nemzeti Színházban, Kapolcson, a tatabányai Jászai Mari Színházban, Kőszegen, Szarvason, az Ördögkatlanban, Szatmárnémetiben és Nagyváradon...

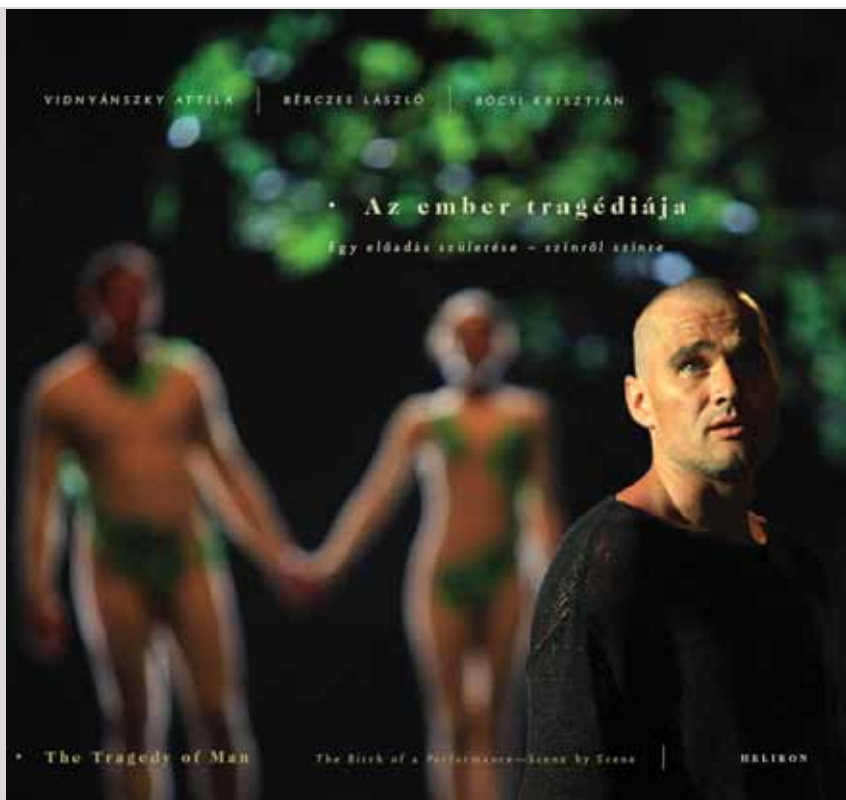
KÖNYVEKBE ÍRT SZÍNHÁZ

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA – EGY ELŐADÁS SZÜLETÉSE SZÍNÉRŐL SZÍNRE

Nemzeti drámairodalmunk legjelentősebb alkotását
2011 nyarán vitte színre Vidnyánszky Attila a
Szegedi Szabadtéri Játékokon a Dóm tér hatalmas terében.

Bócsi Krisztián fotográfus a próbák kezdetétől
a megvalósulás ünnepéig végigkövette az előadás
születését. A több mint 100 képe mellett az albumban
olvasható Vidnyánszky Attila esszéje,
valamint Bérczes László interjúi a főszereplőkkel:
Trill Zsolttal, Ónodi Eszterrel, Rátóti Zoltánnal.

A Helikon Kiadónál megjelent album megvásárolható
az ország minden jelentős könyvesboltjában..

A KÖLTŐI SZÍNHÁZ

Hét évad egy kötetben: a debreceni Csokonai Színház 2006 és 2013 között nemzetközi ragú műhellyé vált. Ennek történetéről szól az a reprezentatív album, amelyben mintegy 200 oldalon 13 interjú, tanulmány és több mint 300 kép mutatja be a társulat közel 100 előadását, törekvéseit, sikereit.

A kötet megvásárolható az Írók boltjában
(1061 Budapest, Andrássy út 45.)

PREMIER Arthur Honegger – Paul Claudel: **Johanna a máglyán**

TOVÁBBI ELŐADÁSOK I. L. Caragiale: **Zűrzavaros éjszaka** I Juhász Ferenc: **Szarvassá változott fiú** I

József Attila: **Tudod, hogy nincs bocsánat** I Szergej Medvegyev: **Fodrásznő** I Adam Long – Daniel Singer – Jess Borgeson:

SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I A. P. Csehov: **Egyfelvonásos komédiák** I

Molière: **Scapin, a szemfényvesztő** I Földes László Hobo: **Ballada a két sebzett hattyúról** I

Tamási Áron: **Vitéz lélek** I Schwajda György: **Csoda** I Csokonai Vitéz Mihály: **Karnyóné** I Háy János: **A Gézagyerek**